

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ**

ДИДАКТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ ТЕРМІНИ І ТРЕНДИ

СЛОВНИК

Біла Церква 2024

*Затверджено Вченою радою
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України
(протокол № 7 від 26 вересня 2024 року)*

Рецензенти:

1. **Мамчур Л.І.** – професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, докторка педагогічних наук, професорка.

2. **Сороквашин Сергій Володимирович**, кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчально-методичної роботи Дніпропетровського центру професійно-технічної освіти державної служби зайнятості.

Дидактика професійної освіти: сучасні терміни і тренди : словник / автори-укладачі Жук М.В., Князева М.О., Кучеренко І.А., Лебідь О.М., Линчак О.В., Масліч С.В., Надточій О.В., Оліферчук О.М., Шевчук С.С., Юденкова О.П. / за заг. ред. проф. І.А. Кучеренко. Біла Церква. БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 72 с.

У словнику узагальнено основні сутнісні характеристики сучасної термінологічної системи дидактики професійної освіти. Словник містить терміни, у яких представлено дефініції наукових понять та визначено їх трактування в галузі дидактики професійної освіти, і тренди, що відображають актуальні аспекти модернізації системи професійної освіти.

До словника входять терміни, що є науковими фразеологізмами і є сполученням декількох. Лексикографічна праця містить термінологію, що виявляє найсучасніші досягнення педагогічної наукової думки і професійної термінології.

Словник призначений для студентів, магістрантів, аспірантів, наукових працівників; науково-педагогічних працівників закладів вищої, фахової передвищої та післядипломної освіти; педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, керівників та методистів навчально-методичних центрів професійної (професійно-технічної) освіти, всіх зацікавлених осіб.

ПЕРЕДМОВА

Система освіти в Україні характеризується динамічними змінами, що зумовлені умовами воєнного стану, потребами повоєнного відновлення країни, запитами українського суспільства, вимогами ринку праці і попитом роботодавців на розвиток затребуваних компетентностей у фахівців. Професійна освіта, інтегруючись у європейський і світовий простір, модернізує зміст освітніх програм, удосконалює традиційні і розробляє новітні науково-методичні шляхи розвитку конкурентоспроможного працівника.

Словник «Дидактика професійної освіти: сучасні терміни і тренди» створено відповідно до пріоритетів, змісту і парадигм сучасної професійної освіти в Україні. Лексикографічне джерело побудовано на основі теоретичного аналізу чинних державних документів, сучасних наукових джерел та власних наукових досліджень авторів-упорядників і представляє узагальнене розуміння нагальних питань професійної освіти, зміст інновацій, категорій, термінів і понять в їх традиційному та інноваційному трактуванні. Дефініції термінів та понять подано як: нормативно-правові – відповідно до чинних законодавчих та нормативних документів про освіту в Україні; цитовані – із наукових праць учених; авторські – сформульовані авторами-украдачами словника самостійно. Усі дефініції, представлені у словнику, містять покликання.

У словнику узагальнено сутнісні характеристики сучасної термінологічної системи дидактики професійної освіти. Словник містить терміни, у яких представлено дефініції наукових понять та визначено їх сутність в аспекті професійної освіти, і тренди, що відображають актуальні аспекти модернізації системи професійної освіти. Словник включає терміни та поняття як загальноновизнані, традиційні, широко відомі в теорії та практиці навчання, так і новітні, що відображають тренди і тенденції світової, європейської та вітчизняної освітньої галузі.

Лексикографічна праця містить термінологію, що виявляє найсучасніші досягнення педагогічної наукової думки і професійної термінології. До словника входять терміни, що є науковими фразеологізмами і є сполученням декількох.

Словник призначений для студентів, магістрантів, аспірантів, наукових працівників; науково-педагогічних працівників закладів вищої, фахової передвищої та післядипломної освіти; педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, керівників та методистів навчально-методичних центрів професійної (професійно-технічної) освіти, всіх зацікавлених осіб.

Ірина Кучеренко,
завідувачка кафедри методики професійної
освіти та соціально-гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти,
докторка педагогічних наук, професорка

ПЕРЕЛІК ТЕРМІНІВ

А

Абілітація соціальна
Автономія в системі освіти
Академічна доброчесність
Академічна свобода
Акмеологія
Акредитація кваліфікаційного центру
Активні методи навчання
Асинхронний режим
Асинхронний режим дистанційного навчання

Б

Безбар'єрність
Безперервний професійний розвиток
Безперервний професійний розвиток
Буктрейлер

В

Веб-середовище дистанційного навчання
Відеоконференція
Відкрите заняття
Візуалізація
Віртуальний клас
Власне проєктування
Втрата здоров'я

Г

Гейміфікація
Гендерна рівність
Гнучка методологія (Agile)

Д

Демографічна соціально-економічна поведінка
Дерево цілей і задач
Державна кваліфікаційна атестація
Державний стандарт професійної (професійно-технічної) освіти
Дидактика
Дидактика професійної освіти
Дидактична тріада
Дизайн-мислення

Дискримінація за ознакою інвалідності
Дистанційна форма здобуття освіти
Дистанційне навчання
Дитина з інвалідністю
Ділова гра
Діяльність держави щодо осіб з інвалідністю
Додаткова особистісно орієнтована освіта і навчання
Доступність
Дуальна освіта
Дуальна форма здобуття освіти
Дуальна форма здобуття професійної освіти

Е

Електронний навчальний курс (ЕНК)
Електронний освітній ресурс
Електронні методичні рекомендації

З

Заняттєва активність
Заняттєва участь
Здоров'я
Знання

І

Інвалідність
Індивідуальна освітня траєкторія
Індивідуальна програма розвитку
Індивідуальне заняття
Індивідуальний навчальний план
Індикативно-технологічний підхід дослідження освіти
Інклюзивна освіта
Інклюзивне професійне (професійно-технічне) навчання
Інклюзивно-ресурсний центр
Інноваційні методи викладання
Інноваційність
Інтегральна компетентність
Інтегроване заняття
Інфографіка
Інформальна освіта
Інформаційне забезпечення розвитку професійної освіти

Інформаційне освітнє середовище

К

Канбан дошка (Kanban Board)

Канбан технології (Kanban technology)

Кваліфікаційні центри

Кваліфікація

Кваліфікація професійна

Кваліфікація освітня

Кваліфікація повна

Кваліфікація часткова

Кейс-метод

Колабораційне навчання

Компенсаторна освіта

Компетентнісний підхід

Компетентнісний урок

Компетентність

Комплексне методичне забезпечення

Конкурс професійної майстерності

Консалтинг

Конструювання

Корекційно-розвиткові послуги (допомога)

Коуч

Креативність

Л

Лекція

Людський капітал

Людський капітал держави

М

Маломобільні групи населення

Медико-соціальна експертиза

Ментальне здоров'я

Ментор

Методика професійної освіти

Методична робота

Міграційно-мобільна соціально-економічна поведінка

Мікронавчання

Мінуси неформальної освіти

Множинні та перехресні форми дискримінації
Моделювання
Модерація

Н

Навчальна мотивація
Навчальне заняття
Наставництво
Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти
Національна рамка кваліфікацій
Національна рамка кваліфікацій
Національна система кваліфікацій
Національна система кваліфікацій
Неформальна освіта
Неформальне професійне навчання працівників
Новий курікулум

О

Освіта 4.0
Освітнє середовище
Освітні труднощі
Освітній квест
Освітній процес
Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації (ОПП)
Освітня діяльність
Основні принципи канбан технологій
Особа з інвалідністю
Особисте освітнє портфоліо
Особистісно-господарська соціально-економічна поведінка
Оцінювання результатів діяльності педагога

П

Паспорт комплексного методичного забезпечення у сучасному закладі професійної освіти
Педагогічна діяльність
Педагогічна імпровізація
Педагогічна технологія
Педагогічне проектування
Педагогічний дизайн
Перевернуте навчання

Підвищення кваліфікації
Підвищення кваліфікації педагогічних працівників
Підвищення кваліфікації робітників
Підтримка в освітньому процесі
Післядипломна освіта
Портфоліо
Право осіб з інвалідністю на освіту
Практична підготовка
Пріоритетні навички (skills) освіти 4.0
Проблемно ресурсний підхід дослідження освіти
Програма великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок»
Проектно-орієнтоване навчання
Професійна (професійно-технічна) освіта
Професійна адаптація
Професійна орієнтація
Професійна педагогіка
Професійна реабілітація
Професійне навчання працівників
Професійний відбір
Професійний розвиток
Професійний стандарт
Професійно-практична підготовка
Професійно-трудова соціально-економічна поведінка
Психологічна адаптація
Психологічна підтримка
Психологічна реабілітація
Психолого-педагогічна реабілітація
Психолого-педагогічний супровід
Психолого-педагогічні послуги
Психолого-педагогічні технології дистанційного навчання

Р

Рамки компетенцій ЄС
Реабілітаційні заходи
Реабілітація осіб з інвалідністю
Результати навчання
Рефлексія
Робоча навчальна програма з навчального предмета
Робоча навчальна програма з професійно-практичної підготовки
Робоче місце особи з інвалідністю
Розумне пристосування

С

Середовище професійного розвитку педагогічних працівників
Скрайбінг
Соціальна допомога
Соціальна інклюзія
Соціальна реабілітація
Соціальний захист осіб з інвалідністю
Соціально-економічна поведінка у сфері освіти
Спеціальне робоче місце особи з інвалідністю
Стажування
Стан здоров'я
Сторітелінг
Суб'єкти дистанційного навчання
Супервізія

Т

Таксономія освіти 4.0
Творча особистість
Теоретична підготовка
Технологічний підхід до навчання
Трудова поведінка групи людей
Трудова реабілітація

У

Уміння / навички
Універсальний дизайн

Ф

Фасилітатор
Фасилітація

Фізичне здоров'я
Формальна освіта
Формальне професійне навчання працівників
Формаційна освіта
Фундаменталізація освіти
Фундаментальна освіта
Х
Хакатон
Ц
Цифрова компетентність
Цифрова освіта
Цілевизначення
Я
Якість освіти

ТЕРМІНИ І ТРЕНДИ

Абілітація соціальна – система соціально-медичних, соціально-психологічних та інших заходів, спрямованих на надання особам зі стійкими чи постійними змінами функцій організму (невиліковно хворі; інваліди, які не можуть бути залучені до соціального життя; особи з незворотними патологічними змінами психічного чи фізичного стану тощо) допомоги в задоволенні їхніх побутових та соціальних потреб [Закон України «Про соціальні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.] Дата звернення 03.05.2024.

Автономія в системі освіти – право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності в ухваленні рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку й межах, визначених законом. [Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>]. Дата звернення 06.05.2024.

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [Стаття 42 Закон України «Про освіту» редакція від 24.03.2024 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом. [Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>]. Дата звернення 06.05.2024.

Акмеологія – наука, яка виникла на перетині природничих суспільних, гуманітарних і технічних дисциплін, вона вивчає феноменологію, закономірності і механізми розвитку людини на етапі її дорослості, особливо при досягненні нею найбільш високого рівня в цьому розвитку. *[Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Акмеологічні технології» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки денної та заочної форми навчання / Уклад. : С. А. Саяпіна, О. Г. Коркішко, А. В. Коркішко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2020. 115 с. URL: <https://ddpu.edu.ua/images/stories/silabus/PVSH/2021>]. Дата звернення 02.05.2024.*

Акредитація кваліфікаційного центру здійснюється Національним агентством кваліфікацій. Кваліфікаційні центри створюються та діють, як правило, в межах однієї або декількох видів професійної діяльності або галузей. Кваліфікаційний центр може здійснювати: оцінювання і визнання результатів навчання, зокрема здобутих шляхом неформальної чи інформальної освіти; присвоєння/підтвердження професійних кваліфікацій; визнання в Україні професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах. *[Кваліфікаційні центри. URL: <https://nqa.gov.ua/qualification-system/#id-center>] Дата звернення 28.05.2024.*

Активні методи навчання – методи, які стимулюють пізнавальну діяльність здобувачів освіти, вони побудовані в основному у діалогічній формі, передбачають вільний обмін думками про шляхи вирішення тієї чи іншої проблеми та характеризуються високим рівнем активності учнів. *[Галаєвська Л. Активні методи навчання URL: <https://lib.iitta.gov.ua>] Дата звернення 07.04.2024.*

Асинхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому інтерактивні освітні платформи, електронну пошту, форуми, соціальні мережі тощо. *[Деякі питання організації дистанційного навчання. Наказ МОН № 1115 від 08.09. 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>] Дата звернення 02.04.2024.*

Асинхронний режим дистанційного навчання – освітній процес здійснюється за зручним для вчителів та учнів графіком. Асинхронний режим може включати в себе різноманітні засоби інформації, аудіо- та відеоуроки (але не обмежуватись ними). За допомогою асинхронного режиму навчання учень/учениця може працювати у власному темпі та в зручний для себе час. [Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. URL: https://www.pedrada.com.ua/files/news/2020/metodichni_rec_omendazii_dustanciyna_osvita_2020.pdf]. Дата звернення 07.04.2024.

Безбар'єрність – загальний підхід до формування та імплементації державної політики для забезпечення безперешкодного доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності. [Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Безперервний професійний розвиток – безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності [Стаття 18 Закон України «Про освіту» редакція від 24.03.2024 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Безперервний професійний розвиток, у тому числі післядипломна освіта, – складник освіти дорослих, спрямований на постійне навчання дорослих осіб, удосконалення їх загальних (ключових) та професійних компетентностей на основі здобутого рівня освіти, на підтримку та/або підвищення ефективності їх професійної діяльності, що триває протягом усього періоду трудової діяльності. [Проект Закону України «Про освіту дорослих» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/II06948A?an=2>]. Дата звернення 10.05.2024.

Буктрейлер – короткий відеоролик, що відтворює у довільній формі розповідь про певну книгу. Створюється за аналогією до трейлерів у кіно. Як правило, такий метод роботи використовують для підвищення зацікавленості до прочитання книги. Буктрейлер може робити і вчитель, і учні, залежно від того, що є метою роботи. *[Дев'ять прийомів візуалізації для використання на уроці. Журнал освітнього проекту «На Урок». URL: <https://naurok.com.ua/post/9-priyomiv-vizualizaci-dlya-vikoristannya-na-uroci>]. Дата звернення 02.04.2024.*

Веб-середовище дистанційного навчання – системно організована сукупність веб-ресурсів навчальних дисциплін (програм), програмного забезпечення управління веб-ресурсами, засобів взаємодії суб'єктів дистанційного навчання та управління дистанційним навчанням. *[Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>]. Дата звернення: 09.05.2024.*

Відеоконференція – конференція в режимі реального часу онлайн. Вона проводиться у визначений день і час. Відеоконференція – один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли учні і вчитель/ка перебувають на відстані. *[Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. URL: https://www.pedrada.com.ua/files/news/2020/metodichni_recomendazii_dustanciyna_osvita_2020.pdf]. Дата звернення 03.04.2024.*

Відкрите заняття – демонстрація досвіду (або його відсутності) педагога з навчально-організаційної та методичної діяльності і має служити ілюстрацією рівня компетентності, яким опанував педагог у своїй професійній діяльності. *[Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 212 с. URL: <https://binpo.com.ua>]. Дата звернення 02.05.2024.*

Візуалізація – створення та представлення графічного образу текстової чи математичної інформації, що робить її наочною, а отже, зручнішою для аналізу

та осмислення. [Дев'ять прийомів візуалізації для використання на уроці. Журнал освітнього проекту «На Урок». URL: <https://naurok.com.ua/post/9-priyomiv-vizualizaci-dlya-vikoristannya-na-uroci>]. Дата звернення 07.04.2024.

Віртуальний клас – простір, де люди можуть давати та отримувати віртуальні уроки. Це складні платформи для віддалених зустрічей та спілкування, для проєктування ефективної навчальної діяльності. Віртуальні класи містять: відеоконференцз'язок – функція живого спілкування з використанням веб-камери; цифрову дошку – для візуальної допомоги та підтримки матеріалів, які надаються; обмін миттєвими повідомленнями - для більш чіткого обміну ідеями та доставки інформації; субчати – для більш індивідуального підходу за необхідності; відео – для повторного перегляду та обміну, кращого розуміння та гнучкої передачі знань [Що таке віртуальний клас? URL: <https://imind.com/blog/uk/what-is-a-virtual-classroom-2-627>] Дата звернення 27.05.2024

Власне проєктування – найбільш складний, креативний, плідний, дієвий етап відносно загального проєктування, оскільки передбачає уточнення концепції та мети уроку, наповнення створеної моделі та всіх її складників, визначення ідеального теоретико-методичного образу уроку, створення і розроблення технології його проведення. Цей процес вимагає матеріальної фіксації на папері змісту й етапів уроків, форм, методів, прийомів, засобів навчання. [Кучеренко І. А., Пентиліук М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови : навч.-метод. посіб. ; МОН України. Херсон. : Айлант, 2022, – 352 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=741019>] Дата звернення 07.04.2024.

Втрата здоров'я – наявність хвороб і фізичних дефектів, які призводять до фізичного, душевного і соціального неблагополуччя. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Гейміфікація – використання ігрових механік в неігрових ситуаціях для покращення сприйняття учнями навчального матеріалу шляхом використання ігрового контексту. [Антонов Є. *Гейміфікація освітнього процесу: аналіз поняття*. URL: <http://surl.li/rvavu>]. Дата звернення 09.04.2024.

Гейміфікація (або ігрофікація, від англ. gamification, геймізація) – застосування ігрових підходів та елементів гри з метою підвищення пізнавальної активності та мотивації до вирішення прикладних завдань у процесі навчання, кваліфікації, особистісного професійного зростання, формування ключових та професійних компетентностей. [Інноватика в освіті: короткий термінологічний словник. / укладач Г. В. Товканець. Мукачево: МДУ, 2021. 80 с. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7949/1/Innovation_%20in_%20education_%20a%20_short_%20glossary.pdf]. Дата звернення 07.04.2024.

Гендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства. [Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Гнучка методологія (Agile) – це поєднання мислення, процесів та інструментів, які використовують ітеративний підхід до управління проектами, щоб забезпечити покращену та постійну цінність для клієнтів із більшою передбачуваністю [Agile Methodology / Modelthinkers.com. URL: <https://modelthinkers.com/mental-model/164>] Дата звернення 27.05.2024.

Демографічна соціально-економічна поведінка – поведінка населення, пов'язана зі збереженням і відтворенням людського життя. [Ничкало Н.Г. *Українські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи. Педагогічна і психологічна науки в Україні, 2007, 5: С. 39-47. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>*]. Дата звернення 12.05.2024.

Дерево цілей і задач – структурна модель процесу прийняття рішень, включаючи його елементи за рівнями (цілі, задачі, заходи) і зв'язки між ними (включення та/або підпорядкованість). [Інноватика в освіті: короткий термінологічний словник. / укладач Г. В. Товканець. Мукачєво: МДУ, 2021. 80 с. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7949/1/Innovation_%20in_%20education_%20a%20_short_%20glossary..pdf]. Дата звернення 07.04.2024.

Державна кваліфікаційна атестація – підсумковий (вихідний) контроль рівня навчальних досягнень здобувачів професійної освіти, який включає кваліфікаційну пробну роботу відповідного кваліфікаційного рівня, яка відповідає вимогам освітньо-кваліфікаційній характеристиці (ОКХ) випускника закладу професійної освіти; державний кваліфікаційний іспит або захист дипломної роботи, проекту чи творчої роботи, що їх замінює. [Наказ Міністерства праці та соціальної політики України «Про Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту», №1505/1290 (з1459-17) від 20.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>]. Дата звернення 02.05.2024.

Державний стандарт професійної (професійно-технічної) освіти визначає вимоги до результатів навчання здобувачів освіти відповідного рівня, обов'язкових компетентностей, змісту професійної (професійно-технічної) освіти, освітнього рівня вступників, рівня кваліфікації випускника закладу професійної (професійно-технічної) освіти, загального обсягу навчального навантаження, переліку основних засобів навчання. [Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти» від 20.10.2021р., №1077. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1077-2021-%D0%BF#Text>.] Дата звернення 02.05.2024

Дидактика – осереддя педагогіки, що використовує основоположні поняття, категорії та категоріальні структури, принципи та закономірності творчої діяльності педагогів усіх рівнів, формуючи ціннісно-смысловий

універсум педагогіки як науки і мистецтва. [Васянович Г., Онищенко В. *Дидактичні засади професійної освіти у контексті фундаментальних педагогічних теорій. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2013. № 6. С. 9-34.* URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pippo_2013_6_3]. Дата звернення 13.05.2024.

Дидактика – частина педагогіки, яка розробляє теорію освіти й навчання, виховання в процесі навчання. Науково обґрунтовує зміст освіти, вивчає закономірності, принципи, методи й організаційні форми навчання. [Васянович Г., Онищенко В. *Дидактичні засади професійної освіти у контексті фундаментальних педагогічних теорій. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2013. № 6. С. 9-34.* URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pippo_2013_6_3]. Дата звернення 13.05.2024.

Дидактика професійної освіти – частина професійної педагогіки, яка розробляє теорію навчання, вивчає сутність освітнього процесу у сучасних закладах професійної освіти, зміст, закономірності й принципи професійної освіти. [Шевчук С.С., Кулішов В.С. *Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. С. 6.* URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pippo_2013_6_3]. Дата звернення 13.05.2024.

Дидактична тріада – підхід у навчанні, побудований на основі зв'язку «знання – уміння – навички», що впроваджується в систему П(ПТ)О. [Шевчук С.С., Кулішов В.С. *Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. С. 13.* URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pippo_2013_6_3]. Дата звернення 13.05.2024.

[bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pippo_2013_6_3](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pippo_2013_6_3)]. Дата звернення 13.05.2024.

Дидактична тріада – підхід у навчанні, побудований на основі зв'язку «виховання – освіта – навчання». [Васянович Г., Онищенко В. Дидактичні засади професійної освіти у контексті фундаментальних педагогічних теорій. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2013. № 6. С. 9–34. URL: [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pippo_2013_6_3)

[bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pippo_2013_6_3](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pippo_2013_6_3)]. Дата звернення 13.05.2024.

Дизайн-мислення (Design Thinking) – алгоритм вирішення певних проблем з використанням нестандартних підходів, інноваційних рішень, досліджень нових сфер та ніш. Особливість дизайн-мислення полягає в тому, що воно орієнтоване в першу чергу на закриття потреб, проблем та болей людей, а не бізнес-задач. Тобто головні питання, які ставлять фахівці при застосуванні цієї методики в роботі: «Хто користуватиметься продуктом?» та «Як це вплине на життя користувача?», а не «Що отримає бізнес?». Процес дизайн-мислення побудований на кількох принципах: в першу чергу творчому, а не аналітичному підході до проблеми. Хоча аналіз все ж знадобиться – для кращого розуміння питання та підбору найефективнішого рішення; можливості охоплювати проблеми як в цілому, так і у всіх деталях; вмінні поставити себе на місце споживача, зрозуміти, які почуття та емоції він відчуває – всі інновації зрештою мають бути орієнтовані на людей; готовності до експериментів, виходу за межі стандартного та шаблонного бачення. Ціль використання дизайн-мислення – розробка максимально корисних для користувачів продуктів. [Що таке дизайн-мислення: принципи, етапи та приклади. URL: <http://surl.li/tzskh>] Дата звернення 27.05.2024

Дискримінація за ознакою інвалідності – будь-яке розрізнення, виключення чи обмеження з причини інвалідності, метою або результатом якого є применшення або заперечення визнання, реалізації або здійснення нарівні з іншими всіх прав людини й основоположних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, цивільній чи будь-якій іншій сфері. Вона включає всі форми дискримінації, у тому числі відмову в розумному пристосуванні. [Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, 2006 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text] Дата звернення 22.05.2024.

Дистанційна форма здобуття освіти – індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. [Закон «Про освіту» – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]. Дата звернення 05.04.2024.

Дистанційне навчання – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. [Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>]. Дата звернення: 09.05.2024.

Дистанційне навчання – організація освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх як правило опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій [Деякі питання організації дистанційного навчання. Наказ МОН № 1115 від 08.09.20 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>]. Дата звернення 07.04.2024.

Дитина з інвалідністю – особа до досягнення нею повноліття (віком до 18 років) зі стійким обмеженням життєдіяльності, якій у порядку, визначеному законодавством, встановлено інвалідність. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Ділова гра – вид рольової гри, при якій учасники навчального процесу приміряють роль керівника, підлеглого чи інших посад в організації, імітуючи певну ситуацію на виробництві чи бізнес-процес, відштовхуючись від гіпотетичної ситуації, або беручи за приклад казку або анекдот, приводячи її до реального життя. [Лебідь О. М. Важливість інноваційних технологій та інноваційності у професійно-технічній освітній діяльності. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій. Матеріали VII Всеукраїнського науково-методичного семінару, 2023. С. 132-134. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=KmJKxe8AAAAJ&citation_for_view=KmJKxe8AAAAJ:u5NHmVD_uO8C]. Дата звернення 29.05.2024.*

Ділова гра – прийом виробничого навчання, інноваційний метод викладання, який допоможе підготувати майбутнього керівника, позбутись від невпевненості гідних кандидатів у менеджери, показати амбіційним особам з лідерськими якостями як важко управляти, допоможе виявити людей з інноваційністю. [Лебідь О. М. Важливість інноваційних технологій та інноваційності у професійно-технічній освітній діяльності. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій /матеріали VII Всеукраїнського науково-методичного семінару, 2023. С. 132-134. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=KmJKxe8AAAAJ&citation_for_view=KmJKxe8AAAAJ:u5NHmVD_uO8C]. Дата звернення 29.05.2024.*

Діяльність держави щодо осіб з інвалідністю – створення правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і можливостей нарівні з іншими громадянами для участі в суспільному житті та полягає у: виявленні, усуненні перепон і бар'єрів, що перешкоджають забезпеченню прав і задоволенню потреб, у тому числі стосовно доступу до об'єктів громадського та цивільного призначення, благоустрою, транспортної інфраструктури, дорожнього сервісу (далі – об'єкти фізичного оточення), транспорту, інформації та зв'язку, а також з урахуванням індивідуальних можливостей, здібностей та інтересів - до освіти, праці, культури, фізичної культури і спорту; охороні здоров'я; соціальному захисті; забезпеченні виконання індивідуальної програми реабілітації осіб з інвалідністю; наданні пристосованого житла; сприянні громадській діяльності. [Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>.] Дата звернення 28.05.2024.

Додаткова особистісно орієнтована освіта і навчання – складник освіти дорослих, спрямований на формування та розвиток компетентностей, якостей та цінностей особистості відповідно до її інтересів, потреб та спроможності, що забезпечується безперешкодним доступом до різноманітних освітніх послуг і ресурсів, здійснюється цілеспрямовано або спонтанно. [Проект Закону України «Про освіту дорослих» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/II06948A?an=2>]. Дата звернення 10.05.2024.

Доступність – забезпечення рівного доступу всім групам населення до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів та послуг, як у міських, так і в сільських районах. [Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Дуальна освіта – це провадження трудової діяльності з паралельним навчанням. Це відрізняється від звичайної практики, яка ніяк не перетинається з навчанням, і для неї спеціально виділяється тривалий час. Після закінчення навчального закладу такого типу випускники володіють всіма необхідними навиками вузької спеціалізації, і їм не потрібні ніякі підготовчі моменти чи випробувальні строки. Варто пам'ятати, що університет, як правило, дає широку спеціалізацію. А випускники, які потрапляють на виробництво, уже пристосовуються до більш вузьких областей загальної теми. З дуальною освітою таких проблем не виникає. [Лебідь О. Дуальна освіта як засіб взаємодії з виробничим процесом та навички сучасного спеціаліста задля збереження конкурентоспроможності. *Сучасні моделі професійної освіти і навчання як джерело інноваційних трансформацій та механізм інтеграції до європейського та світового економічного простору* : електронний зб. матеріалів Усеукраїнської науково-практичної конференції, 2023. С. 98–101. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=KmJKxe8AAAAJ&citation_for_view=KmJKxe8AAAAJ:d1gkVwhDpl0C]. Дата звернення 29.05.2024.

Дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору [Стаття 9 Закон України «Про освіту» редакція від 24.03.2024 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Дуальна форма здобуття професійної освіти – практико орієнтоване навчання, побудоване на підґрунті соціального партнерства, спрямоване на формування нової моделі професійної підготовки кваліфікованих робітників із обов'язковими періодами виробничого навчання й виробничої практики, що проваджується на базі підприємств, установ, організацій, та передбачає зміцнення зв'язків навчання з виробництвом, визначення провідної ролі та підвищення відповідальності роботодавців за якість підготовки робітничих

кадрів. [Наказ МОН від 12.12.2019 № 1551 «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20#Text>. Дата звернення 02.05.2024

Електронний навчальний курс (ЕНК) – комплекс навчально-методичних матеріалів, створених для організації індивідуального та групового навчання з використанням технологій дистанційного навчання (Положення про електронний навчальний курс у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти. Вікторія Сидоренко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 22 с. URL: <http://surl.li/qehonk> Дата звернення 28.05.2024.

Електронний освітній ресурс – сукупність навчальних, наукових, інформаційних, довідкових матеріалів та засобів, розроблених в електронній формі та представлених на носіях будь-якого типу або розміщених у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів. [Інноватика в освіті: короткий термінологічний словник. / укладач Г. В. Товканець. Мукачево: МДУ, 2021. 80 с. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7949/1/Innovation_%20in_%20education_%20a%20_short_%20glossary..pdf]. Дата звернення 07.04.2024.

Електронні методичні рекомендації – електронне практичне видання з певної теми, розділу або питання навчального предмета, дисципліни, курсу, роду практичної діяльності з методикою виконання окремих завдань, певного виду робіт, а також заходів (Положення про електронний навчальний курс у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти. Вікторія Сидоренко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 22 с. URL: <http://surl.li/qehonk> Дата звернення 28.05.2024.

Заняттєва активність – цілеспрямована, тривала, регулярна, багатокомпонентна діяльність, виконання якої людина потребує, бажає або очікує. [Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Заняттєва участь – виконання заняттєвої активності, що здійснюється за результатами безпосереднього особистісного вибору особою на основі мотивації та значущості активності для особи у сприятливому (безбар'єрному) середовищі. [Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Здоров'я – стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не тільки як відсутність хвороб і фізичних дефектів (Всесвітня організація охорони здоров'я). [«Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я» від 22.07.1946 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU46004>] Дата звернення 28.05.2024.

Знання – осмислена та засвоєна суб'єктом інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (знання фактів та уявлення) і теоретичні (концептуальні, методологічні) [Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» №1341 від 23 листопада 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12>]. Дата звернення 28.05.2024.

Інвалідність – міра втрати здоров'я у зв'язку із захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності особи, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія

в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план. [Закон «Про освіту» – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]. Дата звернення 07.04.2024.

Індивідуальна програма розвитку – документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання. [Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>]. Дата звернення 06.05.2024. Дата звернення 05.06.2024.

Індивідуальне заняття – вид навчального заняття, що проводиться викладачем з одним (кількома) здобувачем(ами) освіти з метою підвищення рівня їх фахової підготовки та розкриття індивідуальних спортивних та творчих здібностей (Наказ МОН УКРАЇНИ «Про затвердження Типового положення про організацію освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти та Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти» від 02.05.2023 № 510 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-23#Text>

Індивідуальний навчальний план – документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів. [Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>]. Дата звернення 06.05.2024.

Індикативно-технологічний підхід дослідження освіти – технології визначення діапазон та шкали пріоритетів у відповідності до рівня готовності до практичних дій. При цьому слід зауважити, що якщо проектам і кейсам в нашій освітній діяльності приділяється потрібна увага, то можливості дорожніх карт використовуються значно менше. Але саме вони найбільш ефективні за умов, коли зіткнуємось з проблемою, досвід рішення якої відсутній. [Жук М.В.

Філософія дитини: проблемно-ресурсний та індикативно-технологічні виміри /Обдаровані діти – скарб нації: матеріали II Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 18–22 серпня 2021 року) – Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021, С. 227-236. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37172/1/O_Kocherga_OD-SN_IPO.pdf]. Дата звернення 27.05.2024.

Інклюзивна освіта – це освітня технологія, яка передбачає навчання й виховання дітей з особливими потребами у звичайному навчально-виховному закладі, де створені відповідні умови для забезпечення максимальної ефективності навчального процесу. [Васильєва Г.І. Любарець В.В. Термінологічний словник - інклюзія. Київ : Міленіум, 2018. 42 с. URL: https://uvu.org.ua/wp-content/uploads/2021/09/Terminology_2.pdf] Дата звернення 05.06.2024.

Інклюзивне професійне (професійно-технічне) навчання – система освітніх послуг для здобуття професії або професійних навичок особами з особливими освітніми потребами, гарантованих державою [Закон України "Про професійно-технічну освіту" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Інклюзивно-ресурсний центр – установа, що утворюється з метою забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття освіти, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи (далі - комплексна оцінка) та забезпечення їх системного кваліфікованого супроводу. [Положення про інклюзивно-ресурсний центр (згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Інноваційні методи викладання – це новітні комп'ютери, обладнання, способи викладання матеріалу та його засвоєння, методи проведення практики,

наприклад, майстер-класи, ділова гра. [Лебідь О. М. Важливість інноваційних технологій та інноваційності у професійно-технічній освітній діяльності. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій /матеріали VII Всеукраїнського науково-методичного семінару, 2023. С. 132–134. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=KmJKxe8AAAAAJ&citation_for_view=KmJKxe8AAAAAJ:u5NHmVD_uO8C]. Дата звернення 29.05.2024.*

Інноваційність – це здатність запроваджувати нововведення в професійній діяльності окремого спеціаліста, діяльності закладу загалом. Інноваційність в закладі освіти – це завжди потреба вкладу коштів. [Лебідь О. М. Важливість інноваційних технологій та інсамоноваційності у професійно-технічній освітній діяльності. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій : матеріали VII Всеукраїнського науково-методичного семінару, 2023. С. 132–134. URL:https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=KmJKxe8AAAAAJ&citation_for_view=KmJKxe8AAAAAJ:u5NHmVD_uO8C]. Дата звернення 29.05.2024.*

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності. [Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 №1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>] Дата звернення 03.05.2024.

Інтегроване заняття – міждисциплінарне об'єднання декількох навчальних занять, спрямоване на комплексне пізнання теми, законів, ідей з метою отримання здобувачами освіти більш поглибленого розуміння тієї чи іншої навчальної або проблемної ситуації. [Шевчук С.С. *Навчально-методична діяльність педагога ЗП(ПТ)О на засадах компетентнісного підходу : навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 73 с. URL: <https://binpo.com.ua>]]. Дата звернення 03.05.2024.*

Інфографіка – це графічний спосіб візуалізації інформації з метою полегшення її сприйняття та розуміння. Вона може містити в собі використання діаграм, графіків, карт, ілюстрацій та інших візуальних елементів для передачі складних даних чи концепцій. Інфографіка допомагає зробити інформацію більш доступною, зрозумілою та привабливою для аудиторії, може використовуватися в різних сферах, таких як медіа, освіта, маркетинг та наука. Найбільш поширеними типами інфографіки є: таймлайн (timeline) інфографіка; інфографіка про процеси та як робити (processes and how-to's infographic); інфографіка «проти» або порівняння (versus or comparison infographic); статистична інфографіка (statistical infographic); географічна інфографіка (geographic infographic). [5 типів інфографіки та випадки, коли їх варто використовувати. URL: <https://careers.epam.ua/blog/five-types-of-infographics-and-their-use-cases>] Дата звернення 27.05.2024

Інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям. Така навчальна діяльність не обов'язково цілеспрямована та структурована, не фіксується документально, але сприяє розширенню професійних знань та умінь і є однією з ключових компетентностей особистості. Форми інформальної освіти: одноразові лекції, відеоуроки, медіа-консультації, спілкування у сім'ї, з колегами, читання спеціалізованих журналів, телебачення, відео, незаплановані випадкові бесіди. [Стаття 8 Закон України «Про освіту» редакція від 24.03.2024 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>]. Дата звернення 28.05.2024. Інформальну освіту здобути можна будь-де. Вимог до закладів інформальної освіти немає, оскільки їх не існує. Мінусами є те, що її результати не можуть враховуватися при атестації (виключення – складання сертифікаційних тестів). [Формальна, неформальна та інформальна освіта: що вибрати та як поєднати? URL: <https://teach-hub.com/formalna-neformalna-ta-informalna-osvita-vchitelya/>] Дата звернення 28.05.2024.

Інформаційне забезпечення розвитку професійної освіти – це розвиток відкритого доступу суб'єктів навчання до сучасних комп'ютерних мереж, баз даних для інформаційного обміну з проблем підготовки кваліфікованих робітників з різними країнами. [Ничкало Н.Г. *Українські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи. Педагогічна і психологічна науки в Україні, 2007. № 5. С. 39–47. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/711255/1/59.pdf>*]. Дата звернення 12.05.2024.

Інформаційне освітнє середовище – системно організована закладом освіти сукупність організаційно-педагогічних, дидактико-психологічних, комунікаційних та програмних заходів і засобів цілеспрямованого культурного, духовного і соціального розвитку особистості. [Шевчук С.С., Кулішов В.С. *Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 212 с. URL: <https://binpo.com.ua>]]. Дата звернення 03.05.2024.*

Канбан дошка (Kanban Board) – інтеграція 3 основних пріоритетів. Що планується? Що робиться? Що зроблено? Дозволяє побачити нові можливості і оптимізувати діяльність і прийняття рішень. [Buehring Simon. *Kanban board examples. URL: <https://agilekrc.com/agile/kanban/kanban-board/kanban-board-examples>*]. Дата звернення 27.05.2024.

Канбан технології (Kanban technology) – візуальний підхід у рамках методології Agile (гнучкі технології), який допомагає обмежити незавершену роботу та подолати вузькі місця шляхом прозорого керування безперервним робочим процесом. [Kanban/Modelthinkers.com. URL: <https://modelthinkers.com/mental-model/kanban>]. Дата звернення 27.05.24. Приклад канбан планування [Kanban planning/ University of Edinburgh. URL: <https://www.projects.ed.ac.uk/project/tel031/kanban-planning>]. Дата звернення 27.05.24.

Кваліфікаційні центри – суб'єкти, уповноважені на оцінювання і визнання результатів навчання осіб, зокрема здобутих шляхом неформальної чи інформальної освіти, присвоєння/підтвердження відповідних професійних

кваліфікацій. Кваліфікаційним центром може бути юридична особа або її структурний чи відокремлений підрозділ акредитований в установленому порядку [Національне агентство кваліфікацій. URL: <https://nqa.gov.ua/qualification-centers/>]. Дата звернення 05.04.2024

Кваліфікація – це визнана уповноваженим суб’єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання). [Закон «Про освіту» – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]. Дата звернення 05.04.2024. Кваліфікації за змістом класифікуються на освітні та професійні, а за обсягом – на повні та часткові. Результати навчання та компетентності, необхідні для присудження освітніх та/або присвоєння професійних кваліфікацій, можуть досягатися та здобуватися у системі формальної, неформальної чи інформальної освіти. [Кваліфікації. URL: <https://nqa.gov.ua/kvalifikacii/>] Дата звернення 28.05.2024.

Кваліфікація професійна – це визнана кваліфікаційним центром, суб’єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб’єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність. Професійні кваліфікації присвоюються, визнаються і підтверджуються кваліфікаційними центрами, закладами освіти та іншими суб’єктами, уповноваженими на це законодавством. [Кваліфікації. URL: <https://nqa.gov.ua/kvalifikacii/>] Дата звернення 28.05.2024.

Кваліфікація освітня – це визнана закладом освіти чи іншим уповноваженим суб’єктом освітньої діяльності та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність встановлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання (компетентностей). Освітні кваліфікації присуджуються, визнаються і підтверджуються закладами освіти чи іншими суб’єктами освітньої діяльності. [Кваліфікації. URL: <https://nqa.gov.ua/kvalifikacii/>] Дата звернення 28.05.2024.

Кваліфікація повна – в разі здобуття особою повного переліку компетентностей відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій, що визначені відповідним стандартом. [Кваліфікації. URL: <https://nqa.gov.ua/kvalifikacii/>] Дата звернення 28.05.2024.

Кваліфікація часткова – в разі здобуття особою частини компетентностей відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій, що визначені відповідним стандартом. [Кваліфікації. URL: <https://nqa.gov.ua/kvalifikacii/>] Дата звернення 28.05.2024.

Кейс-метод – самостійна пізнавальна діяльність здобувачів освітнього процесу у штучно створеному професійному середовищі, яке дає можливість поєднати теоретичну підготовку і практичні вміння, необхідні для творчої діяльності у професійній сфері. [Козак Л. Кейс-метод у підготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності. Освітнологічний дискурс, 2015, № 3 (11). URL: <https://elibrary.kubg.edu/>. Дата звернення 06.04.2024.

Колабораційне навчання – спільний (або кооперативний) підхід до навчання передбачає спільну роботу учнів над діяльністю або навчальними завданнями в досить малій групі, щоб забезпечити участь усіх. Учні в групі можуть працювати над окремими завданнями, що сприяють спільному загальному результату, або працювати разом над спільним завданням. Це відрізняється від неструктурованої групової роботи. [Collaborative learning approaches/Education.Endowment.Foundation. URL: [https://educationendowmentfoundation.org.uk/education-evidence/teaching-learning-toolkit/collaborative-learning-approaches#:~:text=A%20collaborative%20\(or%20cooperative\)%20learning,together%20on%20a%20shared%20task](https://educationendowmentfoundation.org.uk/education-evidence/teaching-learning-toolkit/collaborative-learning-approaches#:~:text=A%20collaborative%20(or%20cooperative)%20learning,together%20on%20a%20shared%20task)]. Дата звернення 27.05.2024.

Компенсаторна освіта – складник освіти дорослих, спрямований на здобуття особами, які не здобули повну загальну середню освіту, результатів навчання, передбачених державними стандартами повної загальної середньої освіти (початкової, базової середньої та профільної середньої освіти) на окремих

або всіх її рівнях. [Проект Закону України «Про освіту дорослих» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI06948A?an=2>]. Дата звернення 10.05.2024.

Компетентнісний підхід – підхід у навчанні, який переміщує акценти з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку у здобувачів освіти здатності практично діяти і творчо застосовувати у різних ситуаціях набуті знання і досвід. Альтернатива освітньому процесу, побудованому на основі дидактичної тріади, при якій спостерігалась проблема відриву знань від уміння їх застосовувати, супроводжується покращенням взаємодії з ринком праці, підвищенням конкурентоспроможності фахівців, оновленням змісту, методології та відповідного освітнього середовища. [Шевчук С.С., Кулішов В.С. *Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект: навчально-методичний посібник*. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. С. 13. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728477/1/%D0%94%D0%98%D0%94%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%90%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>]. Дата звернення 13.05.2024.

Компетентнісний підхід – підхід у навчанні, який спрямований на роботу з інформацією та опанування учнями компетентностей, умінь і навичок, які допомагають їм бути успішними, конкурентними та цінними на ринку праці, передбачає динамічне поєднання знань, умінь та цінностей. Знання в цьому випадку – не самоціль, а радше засіб формування умінь. [Що таке компетентнісний підхід у навчанні – відповідає Державна служба якості освіти. URL: <https://nus.org.ua/questions/zo-take-kompetentnisnyj-pidhid-u-navchanni-vidpovidaye-derzhavna-sluzhba-yakosti-osvity/>]. Дата звернення 02.05.2024.

Компетентнісний урок – цілісна дидактична система, яка характеризується тісним взаємозв'язком усіх її компонентів: комплексна мета уроку досягається за рахунок єдності і узгодженості задач уроку, змісту навчального матеріалу, реалізації інтерактивних форм і методів навчання, створення сучасного комплексного методичного супроводу навчальних предметів (професій). [Шевчук С.С. *Навчально-методична діяльність педагога*

ЗП(ПТ)О на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 73 с. URL: <https://binpo.com.ua>]. Дата звернення 03.05.2024.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Компетентності лежать в основі кваліфікації випускника. Компетентність (компетентності) як набуті реалізаційні здатності особи до ефективної діяльності не слід плутати з компетенцією (компетенціями) як наданими особі повноваженнями. [Закон «Про освіту» – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]. Дата звернення 08.04.2024.

Компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей. [Про вищу освіту: Закон України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>]. Дата звернення 08.04.2024.

Комплексне методичне забезпечення – оптимальна система навчально-методичної документації та засобів навчання, необхідних для повної і якісної професійної підготовки відповідно до вимог Державного стандарту ПТО та у межах робочої навчальної програми курсу. [Шевчук, С. С. *Модель комплексного методичного супроводу професійної підготовки кваліфікованих фахівців. Імідж сучасного педагога*, (4(199), С. 41–46. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-4\(199\)-41-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-4(199)-41-46)]. Дата звернення 03.05.2024.

Конкурс професійної майстерності – форма трудового змагання, найбільш ефективна форма демонстрації своїх здібностей, впровадження передових прийомів і методів праці, нової техніки і прогресивної технології, підвищення рівня професійної підготовки, виявлення кращих індивідуальних показників, підвищення інтересу до професії та її популяризації. [Шевчук С.С. *Розвиток ключових компетентностей здобувачів освіти у позааудиторній навчальній діяльності ЗП(ПТ)О: Спецкурс*. БІНПО: Біла Церква. 2020. 84 с. URL:

<https://lib.iitta.gov.ua/728601/1/%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D1%83%D0%BA%20-%>]. Дата звернення 03.05.2024.

Консалтинг – послуга формату B2B (business for business), яка полягає у наданні експертних рекомендацій щодо тих чи інших аспектів ведення бізнесу. Назва цього терміна утворилося від англійського слова to consult (радитися, радитися), як альтернативу йому можна використовувати слово «консультування». Консалтинг – це процес консультування окремих підприємців та співробітників компаній (як правило, керівництва) з юридичних, управлінських, фінансових, кадрових, інвестиційних та інших питань. Послуги консалтингу можуть бути корисні як для підприємців-початківців, так і для середніх або великих компаній. З розвитком бізнесу їм доводиться зіштовхуватися з різними складнощами у тих чи інших аспектах підприємницької діяльності. Наприклад, це можуть бути будь-які специфічні питання (найм і управління персоналом, оподаткування, фінансовий консалтинг тощо), так і допомога безпосередньо в бізнес-процесах: перспективи розвитку, аналітика ринку, залучення інвестицій і т. д. Види консалтингу: види консалтингу, управлінський, юридичний, фінансовий, бухгалтерський, кадровий, IT-консалтинг, інвестиційний й інші. [Що таке консалтинг? Хто і навіщо надає такі послуги? URL: <http://surl.li/tz1gl>] Дата звернення 28.05.2024

Конструювання – деталізація створеного проєкту відповідно до конкретного класного колективу. На етапі конструювання, що є навчальною і методичною діяльністю, необхідно адаптувати розроблену модель до реальних учасників навчально-виховного процесу, наблизити до справжніх педагогічних умов, передбачити особливості організаційних форм навчальної діяльності, методів і прийомів. [Кучеренко І. А., Пентилюк М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови : навч.-метод. посіб. ; МОН України. Херсон. : Айлант, 2022, 352 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=741019>] Дата звернення 07.04.2024.

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) – комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у процесі навчання, що спрямовані на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення. [Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Коуч – спеціальна людина, яка допомагає іншим особам досягнути певної конкретної цілі у професії / навчанні / особистому житті, через пошук та усвідомлення способу, яким особа може досягти цієї мети самотужки. Це своєрідний засіб сприяння, допомоги іншій людині у пошуку її власних рішень або її просування в будь-якій складній ситуації. Отже, коуч-тренер не допомагає безпосередньо досягти мети, а спонукає особистість віднайти внутрішні ресурси та способи досягнення мети. Підґрунтям коучингу є теоретичні і практичні напрацювання позитивної, когнітивної та організаційної психології щодо можливостей постійного та цілеспрямованого розвитку людини, практичний досвід спортивних тренерів. [Братко М. Академічний коучинг: зміст поняття та сутність діяльності. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2022. №37(1). С.6–13. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41694/1/Bratko_M_PO--2022.pdf] Дата звернення 28.05.2024. **Коуч** – з англ. перекладається, як «наставник», тренер, тобто людина, яка веде до досягнення запланованого результату. Як правило, це професійний психолог, який допомагає знайти людям їх приховані резерви. А відшукавши їх, веде до поставленої мети. Адже завдання коуча – не нав'язувати свої ідеї і не пропонувати власний варіант виходу з ситуації, що склалася, а створити психологічні умови для того щоб людина змогла зробити це самостійно. Коуч по суті своїй скоріше не наставник, а уважний співрозмовник. Адже він не навчає і порад ніяких не дає. З боку коучинг і психологічне консультування дуже схожі: фахівець розмовляє з клієнтом, допомагаючи йому у вирішенні проблем. Але по суті це абсолютно різні види психологічної допомоги. Якщо консультування спрямоване на вирішення певної проблеми, для чого психолог звертається до минулого клієнта, то питання коуча спрямовані в

майбутнє – коучинг орієнтований насамперед на мету, яка формулюється тільки на позитиві, говорити про проблеми при цьому категорично заборонено. Тобто, замість того щоб обговорити, чого клієнт не хоче, говорять про те, до чого він прагне. Коуч допомагає людині, яка має бажання і мрії, усвідомити їх і зробити більш конкретними, чіткими. *[Хто такий коуч. URL: <https://zap.dcz.gov.ua/publikaciya/hto-takuu-kouch>]. Дата звернення 27.05.2024*

Креативність – загальна здатність особистості до творчості, яка може виявлятися у мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість у цілому або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення. *[Павленко В.В. Креативність: сутнісна характеристика поняття. Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал]. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. 154 с. С.120–131. URL: <http://eprints.zu.edu.ua>]. Дата звернення 03.05.2024*

Лекція – вид навчального заняття, що полягає у викладі теоретичного матеріалу окремої теми (тем) певної навчальної дисципліни для потоку (декількох академічних груп). В окремих випадках лекція може проводитися для однієї академічної груп *[Наказ МОН України «Про затвердження Типового положення про організацію освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти та Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти» від 02.05.2023 № 510 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-23#Text>] Дата звернення 03.05.2024*

Людський капітал – сукупність нематеріальних активів, які визначаються економічною цінністю досвіду та наичок працівника: освіта, навчання, інтелект, навички, здоров'я, інші складові (лояльність, пунктуальність). *[Kenton W. Human Capital Definition: Types, Examples, and Relationship to the Economy. March 22, 2023. URL: <https://www.investopedia.com/terms/h/humancapital.asp>] Дата звернення 02.04.2024.*

Людський капітал держави – це сукупність знань, навичок та досвіду людей, їх економічна цінність, перспективність та відповідність як нинішнім

потребам суспільства, так і майбутнім. Ефективний розвиток людського капіталу – це своєрідна гра на випередження, за якої людина набуває знання і навички, які не просто відповідають сучасним потребам суспільства та економіки, але й випереджають їх. Лише за такої умови можливий як інтелектуальний чи технічний прогрес у суспільстві, так і збереження конкурентоздатності країни у світі. [*Важливість розвитку людського капіталу у сучасному світі.* URL: <http://surl.li/tzkur>] Дата звернення 28.05.2024

Маломобільні групи населення – особи, які відчують труднощі при самостійному пересуванні, одержанні послуги, необхідної інформації або при орієнтуванні у просторі, зокрема особи з інвалідністю, особи з тимчасовим порушенням здоров'я, вагітні жінки, громадяни похилого віку, особи з дитячими візками. [Закон України Про регулювання містобудівної діяльності] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#n1850>] Дата звернення 28.05.2024.

Медико-соціальна експертиза – встановлення ступеня стійкого обмеження життєдіяльності, групи інвалідності, причини і часу їх настання, а також доопрацювання та затвердження індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (дитини з інвалідністю) в рамках стратегії компенсації на основі індивідуального реабілітаційного плану та комплексного реабілітаційного обстеження особи з обмеженням життєдіяльності; [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Ментор – це людина, що має досвід у тій чи іншій сфері та передає свої знання і вміння іншим. Основне його завдання – передати свої знання, а як їх застосовуватиме учень – то вже інша справа. Якщо порівнювати з коучами, то ментори дають прямі поради, що базуються на власній експертизі. На противагу консалтингу, що дає змогу виявляти проблему та отримати готове рішення, менторство допомагає здобути знання чи навички в обраній сфері, які вже застосовували у подібних ситуаціях. Менторів поділяють: за компетенцією у певній сфері. Наприклад, маркетинг, ІТ, фінанси, дизайн тощо; на індивідуальних та бізнес-менторів. У першому випадку вони допомагають вирішити особистий

запит особи та працюють індивідуально. Щодо другого – працюють з групою людей або цілою компанією; зворотнє менторство. Це відбувається у тих ситуаціях, коли ментор і менті мають приблизно однаковий за тривалістю досвід, але обмінюються унікальними вміннями та знаннями. [Усе, що тобі потрібно знати про менторів: хто це такі, кому потрібні, як знайти та що вони роблять. URL: <http://surl.li/tzescq>] Дата звернення 27.05.2024.

Методика професійної освіти – це структурна складова дидактики професійної освіти, що являється практичним аспектом її реалізації. [Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. С. 6. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728477/1/%D0%94%D0%98%D0%94%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%90%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>]. Дата звернення 13.05.2024.

Методична робота – плануються заходи з аналітичної, організаційної, пошукової, дослідницької, науково-практичної, інформаційної діяльності з метою удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників, підвищення ефективності навчально-виробничого процесу, оновлення змісту професійно-технічної освіти, а також розробка навчально-планувальної документації, планування роботи педагогічної ради, методичних комісій, методичного кабінету ПТНЗ тощо [Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах» № 419 від 30 травня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Міграційно-мобільна соціально-економічна поведінка – виявляється у різноманітних переміщеннях працівників: між сферами зайнятості, галузями, підприємствами, професіями, регіонами, населеними пунктами. [Ничкало Н.Г. Українські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи. Педагогічна і

психологічна науки в Україні, 2007. № 5. С. 39-47. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/711255/1/59.pdf>]. Дата звернення 12.05.2024.

Мікронавчання – новий підхід до формату навчання, коли замість узагальненого вивчення, учень отримує інформацію дозовано. У мікронавчанні використовується інтервальне повторення – розбиття навчальних тем на маленькі частини. Програма курсу поділена на модулі за принципом «1 модуль – 1 думка – 1 навичка». На вивчення кожного інформаційного блоку приділяється 5–15 хвилин. Під час навчання в такому форматі учні або співробітники отримують тільки ту інформацію, яка потрібна їм саме зараз та одразу закріплюють вивчене на практиці. Таким чином вони краще запам'ятовують матеріал, адже немає потреби зазубрювати все підряд. Також це економить найцінніший людський ресурс – час, зменшує прокрастинацію й мотивує навчатися, бо учень знає, що отримає корисну інформацію за лічені хвилини. За даними міжнародного дослідження від Mordor Intelligence, з 2021 до 2026 року ринок мікронавчання в середньому щорічно зростатиме на 14,2% [*Мікронавчання: освітній тренд для підвищення ефективності. URL: <http://surl.li/tzddp>*] Дата звернення 27.05.2024.

Множинні та перехресні форми дискримінації – випадки, коли особа зазнає дискримінації за двома або більше ознаками одночасно. При цьому наслідки дискримінації посилюються або ускладнюються, що наражає особу на унікальні форми несприятливого становища та дискримінації.

Моделювання – вихідний етап планування, на якому педагог визначає концепцію уроку, чітко формулює мету, конкретизує цілі, визначає зміст навчального заняття (теоретичний, практичний, методичний компоненти), встановлює структурні етапи уроку, таким чином, створює таблицю-модель уроку. [*Кучеренко І. А., Пентиліук М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови : навч.-метод. посіб. ; МОН України. Херсон. : Айлант, 2022. 352 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=741019>*] Дата звернення 07.04.2024.

Модерація – процес перевірки з метою стримування негативних чинників об'єкта. [Лебідь О. Майстер-клас в ЗПО: ефективне планування, структура,

технологія проведення /електронний навчальний курс, 2024. 29 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=KmJKxe8AAAAAJ&citation_for_view=KmJKxe8AAAAAJ:9yKSN-GCB0IC]. *Дата звернення 29.05.2024.*

Навчальна мотивація – загальна назва процесів, методів, засобів спонукання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння знань, що залежить від рівня сформованості мотивації учіння; це бажання, прагнення вчитися. Розрізняють внутрішню (усвідомлене внутрішнє спонукання до дії) та зовнішню (стимул навчання, тобто засіб, який спонукає учня до посиленої діяльності, своєрідний зовнішній поштовх) мотивації навчання. Зовнішня базується на таких методах: заохочення, покарання, похвала, нав'язування мети, ситуація змагання, призначення терміну закінчення діяльності, тобто спонукання до дії без усвідомленого бажання учня. Внутрішня мотивація передбачає потребу в інформації та активності, підвищення впевненості та незалежності від зовнішніх факторів, прагнення майстерності, прагнення бути кращим і саме вона формує ті здібності, які необхідні учню у подальшому навчанні та житті. *[Мотивація як фактор успіху навчальної діяльності / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, наукова бібліотека ; уклад. : Грущенко С. І. ; вступ. ст. та бібліограф. ред. Неудачиної Т. І.; відп. ред. Коробкіна О. Г. Харків : ХНПУ, 2019. 40 с. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/biblioteka/motyvatsiya_yak_faktor.pdf]*
Дата звернення 05.06.2024.

Навчальне заняття – форма організації освітнього процесу, яка передбачає навчальну діяльність здобувачів освіти під керівництвом, за участю або в присутності викладача. Тривалість навчального заняття становить одну академічну годину. Два навчальних заняття можуть проводитись без перерви поспіль (пара) [Наказ Міністерство освіти і науки України «Про затвердження Типового положення про організацію освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти та Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти» від 02.05.2023 № 510 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-23#Text>) *Дата звернення 06.05.2024.*

Наставництво – процес, у якому досвідчений педагог (наставник) здійснює методичний супровід та надає підтримку тим педагогам, які цього потребують. Наставництво є важливою складовою освіти та професійного розвитку педагогічних працівників і цінність його полягає в тому, що воно дозволяє педагогам отримувати індивідуальну підтримку та настанови від більш досвідчених та успішних колег. Наставництво як педагогічне явище розглядається з двох позицій: перша - наставництво в закладах освіти різних рівнів, де суб'єктами наставництва можуть бути – учні, студенти, інтерни, викладачі, вчителі (узагальнено вживаємо термін “підопічні”); друга - наставництво в контексті педагогічної інтернатури, де суб'єктами є особи, яких уперше призначено на посаду педагогічного працівника. [Новик І., Венгловська О. Наставництво: професійна підтримка та розвиток педагогів. Київ. УІРО. 2023. 111 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/nastavnyctvo-posibnyk.pdf>] Дата звернення 06.05.2024.

Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти – оновлення та розроблення державних стандартів, навчально-програмних, методичних, дидактичних, інформаційних матеріалів, підручників і навчальних посібників нового покоління та засобів навчання. [Ничкало Н.Г. Українські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи. Педагогічна і психологічна науки в Україні, 2007. № 5. С. 9-47. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/711255/1/59.pdf>]. Дата звернення 12.05.2024.

Національна рамка кваліфікацій – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів освіти. Кожен рівень – це завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей особистості, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій. [Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 №1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>]. Дата звернення 03.05.2024.

Національна рамка кваліфікацій – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. Національна рамка кваліфікацій призначена для використання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, закладами освіти, роботодавцями, іншими юридичними та фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій. Національна рамка кваліфікацій ґрунтується на європейських і національних стандартах та принципах забезпечення якості освіти, враховує вимоги ринку праці до компетентностей працівників та запроваджується з метою гармонізації норм законодавства у сферах освіти і соціально-трудових відносин, сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, налагодження ефективної взаємодії сфери освіти і ринку праці. З метою забезпечення зрозумілості, порівняння та взаємного узгодження між собою освітні та професійні кваліфікації описуються результатами навчання, сформульованими у відповідності до дескрипторів Національної рамки, якими є: знання, уміння/навички, комунікація, відповідальність і автономія. На міжнародному рівні порівняння та визнання кваліфікацій виконується через співставлення за рівнями та дескрипторами Національної рамки кваліфікацій із Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя. [*Національна рамка кваліфікацій*. URL: <https://nqa.gov.ua/national-qualification-frame/>]. Дата звернення 28.05.2024.

Національна система кваліфікацій – сукупність інституцій і правових норм, що регулюють формування і розвиток освітніх та професійних кваліфікацій, їх відповідність потребам суспільства і ринку праці [*Стаття 37 Закон України «Про освіту» редакція від 24.03.2024 № 2145-VIII*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Національна система кваліфікацій – сукупність механізмів правового та інституційного регулювання кваліфікацій працівників з урахуванням потреб ринку праці та можливостей системи освіти та навчання. Відносини, пов'язані із створенням, функціонуванням, розвитком та використанням Національної системи кваліфікацій, регулюються Конституцією України, законами України

«Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про загальну середню освіту», цим Законом, іншими законами і нормативно-правовими актами [Що таке національна система кваліфікацій? URL: <https://nqa.gov.ua/qualification-system/>]. Дата звернення 28.05.2024.

Неформальна освіта – освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій [Стаття 8 Закон України «Про освіту» редакція від 24.03.2024 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Неформальна освіта допомагає швидко і вчасно отримати необхідні знання відповідно до потреб тут і зараз. Форми неформальної освіти: очна (тренінги, майстер-класи, семінари, майстерні тощо), дистанційна (дистанційні курси, вебінари). Неформальна освіта здобувається в: неурядових установах, приватних осіб, на платформах дистанційного навчання. Вимог до закладів неформальної освіти немає, оскільки їхня робота не регламентується державними органами. Такі заклади не повинні мати ліцензію, їхні програми – гриф, сертифікат – реквізити офіційних установ. Серед мінусів неформальної освіти: її результати не завжди враховуються при атестації, часто педагоги не поінформовані про те, де можна повчитись. [Формальна, неформальна та інформальна освіта: що вибрати та як поєднати? URL: <https://teach-hub.com/formalna-neformalna-ta-informalna-osvita-vchitelya/>] Дата звернення 28.05.2024.

Неформальне професійне навчання працівників – набуття працівниками професійних знань, умінь і навичок, не регламентоване місцем набуття, строком та формою навчання. [Закон України «Про професійний розвиток працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>]. Дата звернення: 09.05.2024.

Новий курікулум – структура навчання, розроблена у Фінляндії, на здобуття професійної кваліфікації (180 компетентністних кредитів, 1 рік – 60 кредитів), що включає професійне навчання (135 кредитів), у тому числі

навчання на виробництві (не менше 35 кредитів); загально-фахову підготовку (35 кредитів); модулі на вибір (10 кредитів). Ключовими вміннями для навчання впродовж життя, які включені у обов'язковий блок, є навчання і вирішення проблем, взаємодія і співпраця, професійна етика, охорона здоров'я, безпека, ініціатива і підприємництво, сталий розвиток, естетичні, комунікаційні та медіа вміння, математичні та природничі вміння, технологій та інформаційні технології, а також активна громадянська позиція та взаємодія з представниками різних культур. [Базелюк Н.В. *Розвиток професійної освіти і навчання у Фінляндії. Професійна освіта в умовах сталого розвитку. Збірник Матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції, 2016, РОЗДІЛ 1: 11-14. URL: https://web.archive.org/web/20180510152747id_/https://ivet-ua.science/images/Journals_IPTO/Arhive/%D0%A1%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8B%D0%B91.pdf#page=21]. Дата звернення 12.05.2024.*

Освіта 4.0 – новий тренд розвитку освіти за умов 4 промислової революції, індустрії 4.0, глобалізації 4.0 та швидких змін на ринку праці під впливом штучного інтелекту (революції перенавичок). В центрі розвитку освіти стоїть машинне навчання та розширення інтеграції штучного інтелекту в формування її сучасного розвитку. Це практично спрямована та випереджальна освіта, що сприяє адаптації людського капіталу до глобальних і локальних змін, інноваційних рішень, відповідей на виклики через удосконалення компетенцій та навичок (узагальнено – М.Жук) [*Defining Education 4.0: A Taxonomy for the Future of Learning. URL: <https://www.weforum.org/publications/defining-education-4-0-a-taxonomy-for-the-future-of-learning/>. The Reskilling Revolution is upon us — by 2030, 1 billion people will be equipped with the skills of the future URL: <https://www.weforum.org/agenda/2023/04/growth-summit-2023-by-2030-1-billion-people-will-be-equipped-with-the-skills-of-the-future/>]. Дата звернення 27.05.2024.*

Освітнє середовище – цілісна й динамічна систему, складне багаторівневе і багатофункціональне утворення, що в рамках єдиних базових стандартів забезпечує взаємозалежність та взаємодію своїх складових, і як складну

ієрархічну структуру, піраміду просторів різних рівнів: глобального, континентального, окремої країни та регіону, локального (окремого закладу освіти), сімейного, особистісного». *[Новий освітній простір. Інформаційний посібник.*

URL:

https://decentralization.ua/uploads/library/file/407/NOP_Motivuyuchiy-prostir.pdf].

Дата звернення 13.05.2024.

Освітні труднощі – труднощі у навчанні, які впливають на процес здобуття освіти та результати навчання здобувачів освіти відповідного року навчання/ *[Положення про інклюзивно-ресурсний центр (згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>]* Дата звернення 28.05.2024.

Освітній квест – педагогічна технологія, яка реалізує освітні задачі, які відрізняються від навчальної проблеми елементами сюжету рольової гри, пов'язана з пошуком і знаходженням місць, об'єктів, людей, інформації, для рішення якої використовуються, перш за все, інформаційні ресурси або ресурси будь якої галузі науки, сфери виробництва, регіону. *[Пацюкевич І.В., Пацюкевич Н.В. Підходи до застосування квест-технологій як засобів формування технологічної компетентності школярів. Українські студії в європейському контексті. №5. 2022. URL: <http://obrii.org.ua>].* Дата звернення 03.05.2024.

Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей. *[Закон «Про освіту».* URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]. Дата звернення 10.05.2024.

Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації (ОПП) – система освітніх компонентів, що визначає вимоги до рівня освіти педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівних кадрів освіти, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік та логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для успішного виконання цієї програми, а

також очікувані результати навчання у формі набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань. Розроблення ОПП відбувається з урахуванням здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей замовників освітніх послуг. Ґрунтується на виборі видів, форм, темпу, методів і засобів навчання впродовж усього андрагогічного циклу. [Лебідь О. М. *Мотивація власного саморозвитку впродовж життя, набуття нових компетентностей слухачів на всіх етапах міжкурсового періоду. Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану /електронний зб. Матеріалів регіонального науково-практичного семінару, 2023. С. 93-97. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=KmJKxe8AAAAJ&citation_for_view=KmJKxe8AAAAJ:IjCSPb-OGe4C]. Дата звернення 29.05.2024.*

Освітня діяльність – діяльність суб’єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті. [Закон «Про освіту» – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]. Дата звернення 09.04.2024.

Основні принципи канбан технологій – 1. Почніть з того, що ви робите зараз, з прагматичного підходу до поточного стану; 2. Погодьтеся прагнути вдосконалення через еволюційні зміни. 3. заохочуйте акти лідерства на кожному рівні, кидаючи виклик ієрархічному підходу [Kanban/Modelthinkers.com.URL: <https://modelthinkers.com/mental-model/kanban>]. Дата звернення 27.05.24. Приклади канбан [Kanban planning/ University of Edinburgh. URL: <https://www.projects.ed.ac.uk/project/tel031/kanban-planning>]. Дата звернення 27.05.2024.

Особа з інвалідністю – особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов’язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист. [Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю

в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Особа з інвалідністю – особа, яка має стійкі фізичні, психосоціальні, інтелектуальні або сенсорні порушення, які при взаємодії з різними бар'єрами в навколишньому середовищі, поведінці, ставленні перешкоджають повній і ефективній участі людей з інвалідністю в житті суспільства нарівні з людьми без інвалідності. [Інклюзія осіб з інвалідністю при гуманітарному реагуванні: Посібник для органів і закладів, залучених до організації та надання допомоги й послуг населенню при гуманітарному реагуванні. Упорядниця І. Виртосу, під редакцією О. Іванова. ПРООН. 2022, 48 с. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-12/Inclusive%20Hum%20resp%20posibnyk.pdf>] Дата звернення 29.05.2024.

Особа з інвалідністю – повнолітня особа зі стійким обмеженням життєдіяльності, якій у порядку, визначеному законодавством, встановлено інвалідність [Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Особисте освітнє портфоліо – сукупність відомостей про документи щодо персональних досягнень особи, які засвідчують результати навчання, здобуті шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, у тому числі у процесі безперервного професійного розвитку. [Проект Закону України «Про освіту дорослих» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/II06948A?an=2>]. Дата звернення 10.05.2024.

Особистісно-господарська соціально-економічна поведінка – поведінка, що відображає суб'єктивний аспект діяльності населення у приватному секторі. [Ничкало Н. Г. Українські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи. Педагогічна і психологічна науки в Україні, 2007. № %. С. 39-47. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/711255/1/59.pdf>]. Дата звернення 12.05.2024.

Оцінювання результатів діяльності педагога – процес системного і систематичного збирання та інтерпретації даних, що веде до з'ясування цінності

одержаних результатів, а тому повинен здійснюватися за такими критеріями як: доцільність оцінювання, його якість, всебічність, достовірність, об'єктивність, прогностичність, ефективність. [Пісарєв В., Пісарєва В. Об'єктивне оцінювання – фундаментальна задача. Електронний ресурс. URL: [5http://ru.osvita.ua/school/method/6590/U5T](http://ru.osvita.ua/school/method/6590/U5T)]. Дата звернення 03.05.2024.

Паспорт комплексного методичного забезпечення у сучасному закладі професійної освіти – документ, в якому зафіксована нормативно-правова і законодавча документація, документи планування професійної підготовки, оптимальний набір дидактичних і матеріально-технічних засобів навчання, методичні матеріали для підвищення рівня професійної компетентності педагога. [Шевчук С.С. Модель комплексного методичного супроводу професійної підготовки кваліфікованих фахівців. Імідж сучасного педагога, (4(199), С. 41–46. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-4\(199\)-41-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-4(199)-41-46)]. Дата звернення 03.05.2024.

Педагогічна діяльність – інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей. [Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]. Дата звернення 07.04.2024.

Педагогічна імпровізація (франц. improvisation, від лат. improvisus – несподіваний, непередбачений) – знаходження педагогом під час навчально-виховного процесу несподіваного педагогічного розв'язку і миттєве його втілення. [Інноватика в освіті: короткий термінологічний словник. / укладач Г. В. Товканець. Мукачево: МДУ, 2021. 80 с. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7949/1/Innovation_%20in_%20education_%20a%20_short_%20glossary.pdf]. Дата звернення 07.04.2024.

Педагогічна технологія – один із спеціальних напрямків педагогічної науки (прикладна педагогіка), покликаний забезпечити досягнення певних завдань, підвищувати ефективність навчально-виховного рівня, гарантувати його

високий рівень [Антонова О.Є. Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема. Сучасні технології в освіті. Ч. 1. Сучасні технології навчання : наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2. НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Філімонова Т. В., Тарнавська С. В., Орищенко І. О. та ін. ; наук. консультант Антонова О. Є. ; наук. ред. Березівська Л. Д.]. Київ, 2015. С. 8–15. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/>. Дата звернення 08.04.2024.

Педагогічна технологія – це концептуально організована цілісна навчальна діяльність, модель стратегії, тактики і техніки реалізації лінгводидактичного інструментарію (методів, прийомів, форм, засобів навчання) у процесі спроектованої системи суб'єкт-суб'єктної взаємодії вчителя й учня, спрямована на гарантоване досягнення задекларованої мети ... освіти. Педагогічна технологія як наукова категорія складається із взаємозалежних компонентів: технологія навчання та технологія виховання. [Кучеренко І. А., Пентиліук М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови : навч.-метод. посіб. ; МОН України. Херсон. : Айлант, 2022, 352 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=741019>] Дата звернення 07.04.2024.

Педагогічне проєктування – це конструктивна і продуктивна діяльність учителя, що передбачає планування та побудову практики навчання..., включає розробку інноваційної технологічної моделі сучасного уроку, передбачення основних сумісних дій педагога й учнів, визначення і конструювання етапів процесу перебігу уроку, прогнозування майбутніх його результатів, створення досконалого в теоретико-методичному плані образу уроку, здійснення та оцінка наслідків реалізації творчих методичних задумів педагога. [Кучеренко І. А., Пентиліук М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови : навч.-метод. посіб. ; МОН України. Херсон. : Айлант, 2022, 352 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=741019>] Дата звернення 07.04.2024.

Педагогічний дизайн – системний підхід до побудови навчального процесу, згідно з яким його зміст, методика та організація підпорядковані цілі

навчання. [Глазова В. Педагогічний дизайн як необхідна умова ефективного дистанційного курсу. *Технології електронного навчання*. 2020. № 4. С. 46-50. URL: <https://journals.urau.ua/texel/article/view/222546>] Дата звернення 10.05.2024.

Перевернуте навчання (*flipped learning*) – модель активного навчання, що дозволяє «перевернути» звичайний процес навчання таким чином: учні (студенти) поза аудиторією переглядають відповідні відео-фрагменти навчального матеріалу за темою програми, який буде розглядатися на наступному занятті, самостійно вивчають теоретичний матеріал, а в аудиторії здійснюють його обговорення, виконують практичні завдання з його застосування. [Шевчук С.С. *Розвиток ключових компетентностей здобувачів освіти у позааудиторній навчальній діяльності ЗП(ПТ)О: Спецкурс*. БІНПО: Біла Церква. 2020. 84 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728601/1/%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D1%83%D0%BA%20-%20>]. Дата звернення 03.05.2024.

Підвищення кваліфікації – набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань [Стаття 18 Закон України «Про освіту» редакція від 24.03.2024 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників – плануються заходи щодо підвищення кваліфікаційного рівня педагогічних працівників у системі післядипломної освіти, стажування на виробництві і у навчальних закладах та контролю за періодичністю навчання [Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах» № 419 від 30 травня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Підвищення кваліфікації робітників – це професійне (професійно-технічне) навчання робітників, що дає можливість розширювати і поглиблювати

раніше здобуті професійні знання, уміння і навички на рівні вимог виробництва чи сфери послуг (Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>]. Дата звернення 29.05.2024.

Підтримка в освітньому процесі – підтримка, що надається здобувачам освіти постійно або тимчасово та передбачає створення для них сприятливих для навчання умов у закладі освіти, а також здійснення додаткових заходів, спрямованих на подолання їх освітніх труднощів, у тому числі тих, що виникли внаслідок психологічної травми [Положення про інклюзивно-ресурсний центр (згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Післядипломна освіта – спеціалізоване вдосконалення професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду. [Проект Закону України «Про освіту дорослих» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/II06948A?an=2>]. Дата звернення 10.05.2024.

Портфоліо – це набір матеріалів, які представляють систему діяльності й досягнення фахівця (колективу фахівців) у вирішенні актуальних завдань сфери його діяльності. Портфоліо – своєрідне «досьє досягнень», «папка спеціаліста», характеристика творчої особистості, мета якого – демонстрація професіоналізму та майстерності на практиці. [Моделювання портфоліо педагога: Навчально-методичний посібник. Уклад. Н.В. Бахмат. 2-ге вид., перероблене і доповнене. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А. 2014. 72 с. URL: <http://surl.li/qdvphl> Дата звернення 03.05.2024.

Право осіб з інвалідністю на освіту – забезпечення інклюзивної освіти на всіх рівнях і навчання протягом усього життя, прагнучи при цьому до повного розвитку людського потенціалу, а також почуття гідності та самоповаги та до посилення поваги до прав людини, основоположних свобод і людської

багатоманітності; до розвитку особистості, талантів і творчості осіб з інвалідністю, а також їхніх розумових і фізичних здібностей у найповнішому обсязі; до надання особам з інвалідністю можливості брати ефективну участь у житті вільного суспільства. [Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, 2006 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text] Дата звернення 22.05.2024.

Практична підготовка – форма організації освітнього процесу, що проводиться на базах практики (відповідного або іншого закладу фахової передвищої освіти, підприємствах, закладах, установах, організаціях) з урахуванням специфіки підготовки за певною спеціальністю (освітньо-професійною програмою, спеціалізацією) з метою набуття здобувачем освіти професійних навичок і вмінь під керівництвом працівника закладу фахової передвищої освіти та з залученням працівника підприємства, закладу, установи, організації з відповідним фахом [Наказ Міністерство освіти і науки України «Про затвердження Типового положення про організацію освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти та Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти» від 02.05.2023 № 510 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-23#Text>) Дата звернення 22.05.2024.

Пріоритетні навички (skills) освіти 4.0 – Всесвітній економічний форум (WEF) січні 2023 р. виділив такі навички освіти 4.0. 1. Вміння розв’язувати задачі (при цьому активно розвивається креативність, аналіз даних, наполегливість і критичне мислення). 2. Співпраця, collaboration (мотивована взаємодія, вміння працювати в полікультурних та віртуальних командах – М.Жук). 3. Адаптованість (до проблем, ресурсів, досвіду, рішень – М.Ж.). [Defining Education 4.0: A Taxonomy for the Future of Learning. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Defining_Education_4.0_2023.pdf]. Дата звернення 27.05.2024.

Проблемно ресурсний підхід дослідження освіти – технології адаптації до розуміння проблем та їх рішень. Дуже важливим при цьому є швидка орієнтація у відкритих ресурсах, визначення діапазону практичного аналогового

досвіду розуміння та рішень, ідентифікація рівня власних підходів і визначення шляхів їх оптимізації. Передбачає активне використання таких пошукових систем, як Google зображення та YouTube. Це дозволяє побачити зразу відповідний ландшафт як розуміння так і рішення проблеми. Пошук бажано здійснювати на українській та англійській мовах. [Жук М.В. *Філософія дитини: проблемно-ресурсний та індикативно-технологічні виміри /Обдаровані діти – скарб нації: матеріали II Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 18–22 серпня 2021 року). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021, С. 227-236. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37172/1/O_Kocherga_OD-SN_IPO.pdf]. Дата звернення 27.05.2024.*

Програма великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок» – в грудні 2022 року МОН України було презентовано програму великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок» (вона відповідає дослідженням освіти 4.0 Всесвітнього економічного форуму – М.Ж.). З її основними положеннями можна ознайомитись в на сайті МОН України. [Програма великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/12/10/Osvita-4.0.ukrayinskyu.svitanok.pdf>]. Дата звернення 27.05.2024.

Проектно-орієнтоване навчання – навчання, що забезпечується через підхід переважання консультативної ролі викладача по відношенню до студентів, що працюють над певним проектом/проблемою. При такому навчанні відбувається перехід від навчання орієнтованого на викладача до навчання орієнтованого на студента (такого, що спрямовується студентом самостійно, виходячи із його освітніх потреб). Спектр ролей (завдань), які доводиться виконувати викладачу при такому навчанні: планування навчальних програм та курсів; розробка навчальних ресурсів; забезпечення студентів необхідною інформацією; представлення рольової моделі для студентів як викладача та як професіонала; консультування студентів у ході навчального процесу; оцінювання успішності студентів та ефективності навчання. [Проектно орієнтоване

навчання: точка зору українських викладачів Stem-дисциплін. URL: <http://surl.li/tzeau>]. Дата звернення 27.05.2024.

Професійна (професійно-технічна) освіта – освіта, метою якої є формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар’єрного зростання впродовж життя. Професійна (професійно-технічна) освіта здобувається на основі базової або повної загальної середньої освіти. Здобуття професійної (професійно-технічної) освіти на основі базової середньої освіти здійснюється з одночасним здобуттям профільної середньої освіти та отриманням відповідного документа про повну загальну середню освіту. [Закон «Про освіту» – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]. Дата звернення 07.04.2024.

Професійна адаптація – система заходів, спрямованих на забезпечення успішного професійного становлення працюючої особи, формування в неї професійних якостей, установок, потреби активно і творчо працювати. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Професійна орієнтація – науково обґрунтована система форм, методів, засобів впливу на особу для сприяння її професійному самовизначенню на основі врахування стану здоров'я, освітнього і професійно-кваліфікаційного рівнів, інтересів, здібностей, індивідуальних, психофізіологічних особливостей та потреб галузей економіки. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Професійна педагогіка – галузь, що вивчає закономірності навчання людини професії і формування професійно важливих та соціально значимих якостей особистості фахівця. [Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практикозорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. С. 6. URL:

<https://lib.iitta.gov.ua/728477/1/%D0%94%D0%98%D0%94%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%90%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>]. *Дата звернення 13.05.2024.*

Професійна реабілітація – система заходів, спрямованих на підготовку особи до професійної діяльності, відновлення чи здобуття професійної працездатності шляхом адаптації, реадаптації, навчання, перенавчання чи перекваліфікації з можливим подальшим працевлаштуванням та необхідним соціальним супроводженням з урахуванням особистих схильностей та побажань особи. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] *Дата звернення 28.05.2024.*

Професійне навчання працівників – процес цілеспрямованого формування у працівників спеціальних знань, розвиток необхідних навичок та вмій, що дають змогу підвищувати продуктивність праці, максимально якісно виконувати функціональні обов'язки, освоювати нові види професійної діяльності, що включає первинну професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації працівників відповідно до потреб виробництва. [Закон України «Про професійний розвиток працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>]. *Дата звернення: 09.05.2024.*

Професійний відбір – науково обґрунтована система визначення ступеня придатності особи до конкретної професії, спеціальності (робочого місця, посади) відповідно до встановлених законодавством нормативних вимог. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] *Дата звернення 28.05.2024.*

Професійний розвиток – безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності. [Закон «Про освіту» – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]. *Дата звернення 10.05.2024.*

Професійний розвиток – безперервний, свідомий, цілеспрямований процес особистісного та професійного зростання, що базується на інтеграції знань, умінь і компетентностей [*Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад. URL: <http://surl.li/tzjyp>*] Дата звернення 27.05.2024.

Професійний стандарт – це затвержені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій. Професійний стандарт вважається введеним у дію з моменту внесення його до Реєстру кваліфікацій.*[Відомості про професійні стандарти. URL: <http://surl.li/tzsmv>]* Дата звернення 28.05.2024.

Професійно-практична підготовка – плануються заходи щодо забезпечення і вдосконалення організації виробничого навчання та виробничої практики, розробки відповідних планів, дидактичних матеріалів для комплексного методичного забезпечення занять (уроків), підбір навчально-виробничих робіт тощо [*Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах» № 419 від 30 травня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06#Text>*]. Дата звернення 28.05.2024.

Професійно-трудова соціально-економічна поведінка – поведінка працівників безпосередньо на робочих місцях, що характеризується певним ставленням до праці та її якістю дисципліною, відповідальністю, творчою ініціативою [*Ничкало Н.Г. Українські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи. Педагогічна і психологічна науки в Україні, 2007. № 5 С. 39-47. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/711255/1/59.pdf>*]. Дата звернення 12.05.2024.

Психічне здоров'я – це стан благополуччя, при якому кожна людина може реалізувати власний потенціал, упоратися із життєвими стресами, продуктивно та плідно працювати, а також робити внесок у життя своєї спільноти. [*Mental health: strengthening our response. World Health Organization.*

https://cdn.ymaws.com/www.safestates.org/resource/resmgr/connections_lab/glossary_citation/mental_health_strengthening_.pdf] *Дата звернення 30.05.2024.*

Психологічна адаптація – система заходів, спрямованих на формування в особи здатності пристосовуватися до існуючих у суспільстві вимог та критеріїв за рахунок присвоєння їй норм і цінностей даного суспільства. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] *Дата звернення 28.05.2024.*

Психологічна підтримка – система соціально-психологічних, психолого-педагогічних способів і методів допомоги особі з метою оптимізації її психоемоційного стану в процесі формування здібностей і самосвідомості, сприяння соціально-професійному самовизначенню, підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці та спрямуванню зусиль особи на реалізацію власної професійної кар'єри. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] *Дата звернення 28.05.2024.*

Психологічна реабілітація – система заходів, спрямованих на відновлення, корекцію психологічних функцій, якостей, властивостей особи, створення сприятливих умов для розвитку та утвердження особистості. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] *Дата звернення 28.05.2024.*

Психолого-педагогічна реабілітація – система психологічних та педагогічних заходів, спрямованих на формування способів оволодіння знаннями, уміннями і навичками, надання психологічної допомоги, зокрема щодо формування самоутвердження і належної самооцінки особою своїх можливостей, засвоєння правил суспільної поведінки шляхом здійснення системної навчально-виховної роботи. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] *Дата звернення 28.05.2024.*

Психолого-педагогічний супровід – системна діяльність практичного психолога та корекційного педагога, спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-педагогічних і психотерапевтичних умов, що сприяють засвоєнню знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню особи, нормалізації сімейних стосунків, її інтеграції в соціум. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Психолого-педагогічні послуги – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені індивідуальною програмою розвитку та надаються педагогічними працівниками закладів освіти, реабілітаційних установ системи охорони здоров'я, соціального захисту, фахівцями інклюзивно-ресурсного центру. [Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Психолого-педагогічні технології дистанційного навчання – система засобів, прийомів, кроків, послідовне здійснення яких забезпечує виконання завдань навчання, виховання і розвитку особистості. [Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>]. Дата звернення: 09.05.2024.

Рамки компетенцій ЄС – відображають підходи до формування людського капіталу, його рівень готовності до практичної відповіді на сучасні виклики. Саме тому рамки компетенцій можуть змінюватись. Можуть виникати нові рамки компетенцій і з'являться нові. 2006 рік – рамка компетенцій протягом, в 2018 році приймається її нова версія [Publications office of the European Union. Key competences for lifelong learning. URL:European Union. Key competences for lifelong learning. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>]. Дата звернення 27.05.2024. У 2017 р. приймається рамка цифрових компетенцій

DigCompEdu. [Publications office of the European Union. DigCompEdu URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fcc33b68-d581-11e7-a5b9-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-320676885>]. Дата звернення 27.05.2024. У 2022 р. приймається рамка компетенцій зі сталого розвитку GREENCOMP. [Publications office of the European Union. GreenComp, the European sustainability competence framework. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bc83061d-74ec-11ec-9136-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-320677870>]. Дата звернення 27.05.2024.

Реабілітаційні заходи – комплекс заходів, якими здійснюється реабілітація осіб з інвалідністю. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Реабілітація осіб з інвалідністю – система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, а також забезпечення осіб з інвалідністю допоміжними засобами реабілітації і медичними виробами; [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів. [Закон «Про освіту» – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]. Дата звернення 08.04.2024.

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, що набуваються у процесі навчання,

виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти [Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» №1341 від 23 листопада 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12>]. Дата звернення 28.05.2024.

Рефлексія – психологічний механізм організації самоаналізу, який здійснюється через внутрішню роботу особистості, спрямовану на осмислення себе, своєї поведінки, власних дій і станів, самопізнання власного духовного світу, самоаналіз практичного життєвого досвіду, подій. Походить від пізнюлат. *Reflexio* – обернення назад, відображення, віддзеркалення. [Фармацевтична енциклопедія. URL:<https://www.pharmencyclopedia.com.ua>]. Дата звернення 03.05.2024.

Рефлексія – метод самоаналізу в процесі провадження діяльності, усвідомлення своїх відчуттів, почуттів, свого існування в контексті роботи. [Лебідь О. Майстер-клас в ЗПО: ефективне планування, структура, технологія проведення /електронний навчальний курс, 2024. 29 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=KmJKxe8AAAAJ&citation_for_view=KmJKxe8AAAAJ:9yKSN-GCB0IC]. Дата звернення 29.05.2024.

Робоча навчальна програма з навчального предмета (далі – робоча навчальна програма) – це документ, що визначає зміст і обсяг знань та умінь учнів, слухачів, розроблений викладачем ПТНЗ, погоджується відповідною методичною комісією [Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах» № 419 від 30 травня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Робоча навчальна програма з професійно-практичної підготовки – документ, що визначає зміст і обсяг професійних знань, умінь, навичок учнів, слухачів та способи і методи їх формування, розроблений майстром виробничого навчання ПТНЗ, погоджений відповідною методичною комісією [Наказ

Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах» № 419 від 30 травня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Робоче місце особи з інвалідністю – місце або виробнича ділянка постійного або тимчасового знаходження особи у процесі трудової діяльності на підприємствах, в установах і організаціях. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Розумне пристосування – внесення, коли це потрібно в конкретному випадку, необхідних і підхожих модифікацій і коректив, що не становлять непропорційного чи невиправданого тягаря, для цілей забезпечення реалізації або здійснення особами з інвалідністю нарівні з іншими всіх прав людини й основоположних свобод. [Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, 2006 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text] Дата звернення 22.05.2024.

Середовище професійного розвитку педагогічних працівників – цілеспрямовано організована, керована, відкрита соціально-педагогічна система, яка забезпечує всебічні умови для розвитку особистості вчителя як фахівця, реалізації його творчого потенціалу, удосконалення фахових компетентностей. [Мартинець Л. А. Управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі: монографія. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 408 с. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/%E2%84%96%2087%202017%20%D0%905%20%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>] Дата звернення: 09.05.2024.

Синхронний режим дистанційного навчання – передбачає, що всі учасники освітнього процесу одночасно перебувають у веб-середовищі. Синхронний режим дозволяє співпрацювати в режимі реального часу. Перевага

синхронного режиму в тому, що можна залучати учасників миттєво та у визначений час. [Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. URL: https://www.pedrada.com.ua/files/news/2020/metodichni_rekomendazii_dustanciyna_osvita_2020.pd]. Дата звернення 07.04.2024.

Скрайбінг – метод розповіді чи пояснення, що супроводжується паралельним створенням схематичних малюнків, які відтворюють ключовий зміст сказаного. Завдяки залученню цього методу можна, розповідаючи про будь-що, підкріплювати сказане графічно у максимально зрозумілому і привабливому для слухача форматі. [Дев'ять прийомів візуалізації для використання на уроці. Журнал освітнього проекту «На Урок». URL: <https://naurok.com.ua/post/9-priyomiv-vizualizaci-dlya-vikoristannya-na-uroci>]. Дата звернення 09.04.2024.

Соціальна допомога – система заходів, спрямованих на повернення особи до активного життя та праці, відновлення соціального статусу і формування в особи якостей, установок щодо пристосування до умов нормальної життєдіяльності шляхом правового і матеріального захисту її існування, підготовки до самообслуговування з формуванням здатності до пересування і спілкування, повсякденних життєвих потреб тощо. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Соціальна інклюзія – спектр стратегій і ресурсів, які орієнтовані на ті групи населення, які перебувають у несприятливому середовищі. Основними принципами соціальної інклюзії є цінування, визнання і повага до окремих осіб і відповідної соціальної групи; розвиток людини; причетність та участь; територіальна близькість; матеріальний добробут. [Васильєва Г.І. Любарець В.В. Термінологічний словник - інклюзія. Київ : Міленіум, 2018. 42 с. URL: https://uvu.org.ua/wp-content/uploads/2021/09/Terminology_2.pdf] Дата звернення 05.06.2024.

Соціальна реабілітація – система заходів, спрямованих на створення і забезпечення умов для повернення особи до активної участі у житті, відновлення її соціального статусу та здатності до самостійної суспільної і родинно-побутової

діяльності шляхом соціально-середовищної орієнтації та соціально-побутової адаптації, задоволення потреби у забезпеченні допоміжними засобами реабілітації. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Соціальний захист осіб з інвалідністю – складова діяльності держави щодо забезпечення прав і можливостей осіб з інвалідністю нарівні з іншими громадянами, яка полягає у наданні пенсії, державної допомоги, компенсаційних та інших виплат, пільг, соціальних послуг, здійсненні реабілітаційних заходів, встановленні опіки (піклування) або забезпеченні стороннього догляду. [Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Соціально-економічна поведінка у сфері освіти – знаходить вияв у виборі професії, форм спеціального навчання, способів підвищення кваліфікації, ефективності засвоєння знань. [Ничкало Н.Г. Українські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи. Педагогічна і психологічна науки в Україні, 2007. № 5 С. 39-47. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/711255/1/59.pdf>]. Дата звернення 12.05.2024.

Спеціальне робоче місце особи з інвалідністю – окреме робоче місце або ділянка виробничої площі, яка потребує додаткових заходів з організації праці особи з урахуванням її індивідуальних функціональних можливостей, обумовлених інвалідністю, шляхом пристосування основного і додаткового устаткування, технічного обладнання тощо. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Стажування – діяльність, що належить до неформальної освіти і спрямована на набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній сфері, галузі знань (відповідно до певної посади) під керівництвом фахівця. [Проект Закону України «Про освіту дорослих» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ЛІ06948А?an=2>]. Дата звернення 10.05.2024.

Стан здоров'я – загальний показник для хвороб (гострих і хронічних), розладів, пошкоджень або травм. Стан здоров'я також може охоплювати інші обставини, у тому числі вагітність, старіння, стрес, вроджена аномалія або генетична схильність. Стани здоров'я кодуються згідно з Міжнародною статистичною класифікацією хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я; [Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>] Дата звернення 10.05.2024.

Сторітелінг (story – розповідь, історія; tell – розповідати; Storytelling – розповідання історій) – ефективний метод донесення інформації шляхом розповіді зворушливих, повчальних, смішних історій. [Бондаренко Н. *Storytelling як комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання. Молодь і ринок. 2019. № 7. С. 130–135. URL: https://lib.iitta.gov.ua/716893/1/BNV_MiR_19-07.pdf*]. Дата звернення 08.04.2024.

Суб'єкти дистанційного навчання – особи, які навчаються (учень, вихованець, студент, слухач), та особи, які забезпечують навчальний процес за дистанційною формою навчання (педагогічні та науково-педагогічні працівники, методисти тощо). [Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>]. Дата звернення: 09.05.2024.

Супервізія – вирішення проблем шляхом консультації з більш високопрофесійною особою, яка спеціалізується на даних проблемах. [Лебідь О. *Майстер-клас в ЗПО: ефективне планування, структура, технологія проведення: електронний навчальний курс. 2024. 29 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=KmJKxe8AAAAJ&citation_for_view=KmJKxe8AAAAJ:9yKSN-GCB0I*]. Дата звернення 29.05.2024.

Таксономія освіти 4.0 – навчальна таксономія Освіта 4.0 представляє повний набір навичок, ставлень і цінностей, щоб підготувати молодих учнів до добробуту в економіці майбутнього. У цьому білому документі викладено філософію, що лежить в основі освіти 4.0, а також конкретну таксономічну

структуру навичок, ставлень і цінностей, а також їхні відповідні визначення, синтезуючи та спираючись на сучасні дослідження та усталені освітні таксономії. Цей документ об'єднує ширшу ініціативу Всесвітнього економічного форуму «Освіта 4.0» за спільною основою та розумінням того, як переосмислити системи освіти, і служить інструментом для сприяння цій трансформації» [*Defining Education 4.0: A Taxonomy for the Future of Learning*. URL: <https://www.weforum.org/publications/defining-education-4-0-a-taxonomy-for-the-future-of-learning/>]. Дата звернення 27.05.2024.

Творча особистість – креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула для актуалізації творчого потенціалу людини додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи декількох видах творчої діяльності. [*Мироненко О.В. Творча особистість як цілісна людська індивідуальність в умовах компетентнісної освіти. Research Gate*. 8.12.2023. URL: <https://www.researchgate.net>]. Дата звернення 03.05.2024.

Теоретична підготовка – плануються заходи щодо вдосконалення організації та методики викладання теоретичних навчальних предметів, пошуків найбільш ефективних і оптимальних методів навчання, розробки дидактичних матеріалів для комплексного методичного забезпечення занять (уроків) [*Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах» № 419 від 30 травня 2006 року*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Технологічний підхід до навчання – вихідний складник сутності новочасної освітньої парадигми, в межах якої впроваджується певна технологія чи їх сукупність. Технологічний підхід передбачає системний, організований, цілеспрямований вплив на процес учіння учнів, а також управління і керівництво їх пізнавальними діями задля досягнення наперед визначених цілей освіти. [*Кучеренко І. А., Пентиліук М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови : навч.-метод. посіб. ; МОН України. Херсон. : Айлант, 2022, 352 с*. URL:

<https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=74101>

9] Дата звернення 07.04.2024.

Трудова поведінка групи людей – соціально регульований комплекс дій її членів, пов’язаний із синхронізацією їх соціальних чи соціально-професійних інтересів з функціональним алгоритмом виробничого персоналу. [Ничкало Н.Г. *Українські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи. Педагогічна і психологічна науки в Україні, 2007. № 5 С. 39-47.* URL: <https://lib.iitta.gov.ua/711255/1/59.pdf>]. Дата звернення 12.05.2024.

Трудова реабілітація – система заходів, розроблених з урахуванням схильностей, фізичних, розумових і психічних можливостей особи і спрямованих на оволодіння трудовими навичками забезпечення трудової діяльності та адаптацію у виробничих умовах, у тому числі шляхом створення спеціальних чи спеціально пристосованих робочих місць. [Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>] Дата звернення 28.05.2024.

Уміння / навички – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв’язання проблем. Уміння / навички поділяються на когнітивні (що включають логічне, інтуїтивне та творче мислення) і практичні (що включають ручну вправність, застосування практичних способів (методів), матеріалів, знарядь та інструментів, комунікацію) [Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» №1341 від 23 листопада 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12>]. Дата звернення 28.05.2024.

Універсальний дизайн – дизайн предметів, середовища, програм та послуг, покликаний зробити їх максимально можливою мірою придатними для використання для всіх людей без необхідності адаптації чи спеціального дизайну, не виключає допоміжних пристроїв для конкретних груп осіб з інвалідністю, де це необхідно. [Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, 2006 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text] Дата звернення 22.05.2024.

Фасилітатор – фахівець, що стимулює роботу групи або підгрупи при виконанні того або іншого завдання в процесі тренінгу. Людина, яка контролює роботу групи, завдання якої – сприяти комфортній атмосфері, об'єднанню учасників команди і плідному спілкуванню; фасилітатор повинен володіти здатністю зберігати об'єктивність і не концентруватися на дрібних деталях обговорення, його основна мета – допомогти групі почати працювати в команді з урахуванням точки зору і індивідуальної активності кожного; фасилітатором може виступати тренер, коуч або викладач; в практичній частині бізнес-симуляції саме фасилітатор направляє роботу команди. Надає спеціальні технології групової роботи для створення необхідного продукту; фасилітатор допомагає групі, супроводжуючи пошук рішення. [Фасилітатор. Словник.ua. URL: <http://surl.li/tzehm>]. Дата звернення 27.05.2024.

Фасилітація – залучення та організація колективу для розв'язання певної проблеми. [Лебідь О. Майстер-клас в ЗПО: ефективне планування, структура, технологія проведення /електронний навчальний курс, 2024. 29 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=KmJKxe8AAAAAJ&citation_for_view=KmJKxe8AAAAAJ:9yKSN-GCB0IC]. Дата звернення 29.05.2024.

Фізичне здоров'я – стан організму людини, який характеризується можливостями адаптуватися до різноманітних факторів життєвого середовища, рівнем фізичного розвитку, фізичної та функціональної підготовки організму до виконання фізичних навантажень. До основних факторів фізичного здоров'я людини відносяться: рівень фізичного розвитку; рівень фізичної підготовленості; рівень функціональної підготовленості організму до виконання фізичних навантажень; рівень та здатність до мобілізації адаптаційних резервів організму, які забезпечують його пристосування до впливу різних факторів навколишнього середовища. [Федько О. А. Багатоаспектність поняття здоров'я у сучасній науковій думці. Державне управління: удосконалення та розвиток № 4, 2009. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=76>] Дата звернення 28.05.2024.

Формальна освіта – освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою [Стаття 8 Закон України «Про освіту» редакція від 24.03.2024 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>]. Дата звернення 28.05.2024.

Формальне професійне навчання працівників – набуття працівниками професійних знань, умінь і навичок у навчальному закладі або безпосередньо у роботодавця відповідно до вимог державних стандартів освіти, за результатами якого видається документ про освіту встановленого зразка. [Закон України «Про професійний розвиток працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>]. Дата звернення: 09.05.2024.

Формаційна освіта – складник освіти дорослих, спрямований на здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, освітньо-професійного ступеня фахової передвищої освіти, ступенів вищої освіти (молодшого бакалавра, бакалавра, магістра) особами, у яких перерва після здобуття попереднього рівня формальної освіти становила не менше п'яти років, або здобуття такої освіти за іншою професією, спеціальністю чи освітньою програмою (іншими професіями, спеціальностями, освітніми програмами). [Проект Закону України «Про освіту дорослих» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI06948A?an=2>]. Дата звернення 10.05.2024.

Фундаменталізація освіти – її спрямування на узагальнені й універсальні знання, на формування загальної культури і на розвиток узагальнених способів мислення і діяльності. [Гончаренко С.У. *Фундаменталізація професійної освіти як дидактичний принцип. Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія.* 2008. Вип. 2. С. 87-91. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710754/1/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2.%D1%81%D0%BE%D1%86.%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf>]. Дата звернення 13.05.2024.

Фундаментальна освіта – така освіта, яка являє собою процес взаємодії людини з інтелектуальним середовищем, при якому особистість сприймає освіту для збагачення власного внутрішнього світу і завдяки цьому визріває для примноження потенціалу самого середовища. [Гончаренко С.У. *Фундаменталізація професійної освіти як дидактичний принцип. Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія.* 2008. Вип. 2. С. 87-91. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710754/1/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2.%D1%81%D0%BE%D1%86.%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf>]. Дата звернення 13.05.2024.

Хакатон – захід, проведений компанією чи організацією, яка прагне отримати високоякісне рішення завдяки співпраці внутрішніх або зовнішніх експертів. Формат хакатону часто є конкурентним, тобто учасники змагаються між собою з метою створити найкращий продукт чи рішення. «Хакатон» – це поєднання слів «хак» (хакнути, зламати) і «марафон». По суті, це марафон для хакерів. Проте в цьому випадку хакери – це фахівці, що досліджують нові ідеї й можливості у своїй сфері. Наприклад, якщо компанія хоче створити абсолютно нову операційну систему, вона організовує хакатон, на який запрошує 10 стартапів чи команд розробників. Кожна команда пропонує своє рішення. Журі вибирає найкращий продукт та вручає приз. Після хакатону компанія може вирішити укласти контракт із переможцями. Попри те, що більшість хакатонів пов'язані з програмуванням та ІТ, багато інших галузей також йдуть по їхніх слідах. Сьогодні можна знайти хакатони в галузі HR, економіки, музики та інших. Сучасні хакатони привертають спонсорів, партнерів і рекрутерів. Окрім роботи над рішенням, учасники хакатону беруть участь в майстер-класах, роблять презентації, взаємодіють зі менторами, спілкуються з рекрутерами тощо. [Що таке хакатон і чим він може бути корисним. URL: <https://www.gen.tech/post/shcho-take-hakaton/>]. Дата звернення 27.05.2024.

Цифрова компетентність – впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у суспільному житті. Вона охоплює такі поняття як,

інформаційна грамотність та медіаграмотність, комунікація та співпраця, створення цифрового контенту (включаючи програмування), безпека (включаючи захист персональних даних у цифровому середовищі та кібербезпеку), а також розв'язання різнопланових проблем і навчання впродовж життя. [Опис рамки цифрової компетентності для громадян України від Міністерства цифрової трансформації. URL: <http://surl.li/vnsm>]. Дата звернення 07.04.2024.

Цифрова освіта – об'єднання різних компонентів і найсучасніших технологій завдяки використанню цифрових платформ, впровадженню нових інформаційних та освітніх технологій, застосуванню прогресивних форм організації освітнього процесу та активних методів навчання, а також сучасних навчально-методичних матеріалів. [Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. URL: <https://everlegal.ua/kontseptsiya-rozvytku-tsyfrovykh-kompetentnostey-do-2025-roku-ta-yiyi-znachennya>]. Дата звернення 09.04.2024.

Цілевизначення – інтерпретацію соціальних й освітніх потреб у чітко сформульовану мету уроку, спрямовану на розвиток особистості учня в фіксованому чинними державними документами напрямку. Функціонування уроку як цілісної системи завжди пов'язане з процесом цілевизначення, що є комплексним утворенням і складається з низки взаємопов'язаних складників – цілеспрямованості, власне цілевизначення та цілереалізації. [Кучеренко І. А., Пентиліук М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови : навч.-метод. посіб. ; МОН України. Херсон. : Айлант, 2022, 352 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=741019>] Дата звернення 07.04.2024.

Якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг. [Закон «Про освіту» – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]. Дата звернення 07.04.2024.